

KRANT
NATIONALE ONDERWIJSWEEK KRANT NAJAAR 2018

NATIONALE ONDERWIJS WEEK

MENSEN
SAMENBRENGEN
OM TE LEREN
PAGINA 2

OPVOLGER DOWN TO EARTH
WAT WORDT
DE NATIONALE
ONDERWIJSFILM 2018?
PAGINA 27

COLUMN
JOB CHRISTIANS
VOORZITTER STICHTING
NATIONALE ONDERWIJSWEEK
PAGINA 2

NATIONALE
ONDERWIJSWEEK
2/6 OKTOBER 2018

AGORA
MOGEN LEREN OP EEN
MANIER DIE BIJ JE PAST
PAGINA 4

NATIONALE
ONDERWIJS
STAD

HERMAN LANGHORST
"ALS BESTUURDER BEN IK
ONDERWIJSONDERSTEUNEND
PERSENEEL"
PAGINA 7

NATIONALE
ONDERWIJS
FILM

WINNAARS
ONDERWIJSTOP-
TALENTPRIJS 2018
PAGINA 29

NATIONALE
ONDERWIJS
WEEK

WALHALLAB
VERTROUWEN
KRIJGEN,
ZONDER
AL TEVEEL
PROTOCOL
PAGINA 10

NATIONALEONDERWIJSWEEK.NL

COLUMN

Job Christians

Vieren of vijven en zessen?

Aankomende oktober is het weer zo ver; dan vindt de 17e editie van de Nationale Onderwijsweek plaats. Dit jaar een speciale editie: we pakken nu eens niet groots uit, maar presenteren een aangepast programma. Iets kleiner dan u van ons gewend bent. Dit jaar benutten we om ons concept tegen het licht te houden en ons voor te bereiden op een nieuwe aanpak. In 2019 gaat u daarvan de vruchten zien.

Voor onze stichting is het dus een jaar van heroriëntatie. Een jaar waarin we teruggrijpen op het 'waarom' van ons bestaan. Waartoe zijn we op aarde en wat willen we bereiken? Binnen onze stichting en ons team bestaat daarover geen enkele twijfel: wij zijn opgericht om als verbindende partij een krachtig podium te bieden voor al het prachtige dat het Nederlandse onderwijs rijk is. Wij zien onderwijs als hét instrument dat verschil kan maken voor het individu en onze maatschappij. Een zware, maar nobele opdracht voor iedereen die in het onderwijs werkzaam is.

Net zoals het Nederlands Elftal 17 miljoen bondscoaches kent, telt Nederland 17 miljoen onderwijskundigen. Iedereen heeft en geeft zijn mening over ons onderwijs zoals in tijden van EK's of WK's over 'onze' voetbalprestaties. Het verschil is dat in Nederland iedereen een of meerdere onderwijservaringen heeft. We kunnen dus allen spreken uit ervaring en kennen allemaal de impact van ons onderwijs. Maar wie weet het beter?

Op traditionele en sociale media tref je veel onderwijskundige 'bondscoaches'. Stuk voor stuk met stevige meningen, geven-tilerd met boude uitspraken. Eerlijk is eerlijk: er is momenteel voldoende gespreksstof. Het nieuwe curriculum, het lerarentekort, nieuwe vormen van onderwijs, stakingen, het lerarenregister... De gemene deler is de opvatting ze voortkomen uit omissies in het systeem, dat ooit naar behoren werkte, maar in de huidige tijd niet meer. Het zijn enerzijds dossiers zonder pasklare antwoorden. Anderzijds zijn het krachtige aanleidingen voor verandering.

De belangrijkste succesfactoren voor verandering zijn communicatie, communicatie en communicatie. Voor alle onderwijsfans, op het veld, op de bank, aan de zijlijn of op de tribune: we hebben elkaar nodig! Voor geslaagde veranderingen is het van belang dat iedereen meedoet. Vandaar mijn vraag: hoe zou u het vinden om, in plaats van te vijven en zessen, mooie voorbeelden te delen en de dialoog te voeren over hoe het wel kan? Deel dus je ervaring op Facebook, zet je idee op Twitter, plaats je voorbeeld op de website van je school en laat je leerlingen hun oplossingen delen op een eigen blog... Dat helpt ons om het mooie van onderwijs te versterken en.....te vieren! Doet u mee?

Wij, als Stichting Nationale Onderwijsweek, gaan deze vormen van delen de komende jaren blijvend ondersteunen. Ik wens alle onderwijsfans een prachtig nieuw studiejaar en hoop jullie van harte te ontmoeten tijdens een van de activiteiten van de Nationale Onderwijsweek in de eerste week van oktober.

Job Christians
Voorzitter Stichting Nationale Onderwijsweek

INTERVIEW

Mensen samen-
brengen om te leren

Onderwijsverandering is vaak een kwestie van durven, doen en doorgaan. Hoe ontstaat beweging? En hoe komt daar een beweging uit voort? Onderwijsprofessionals uit de Nationale Onderwijssteden van 2017 en 2016, Nijmegen en Rotterdam, werpen daar hun licht op.

DOOR CARLA DESAIN

In Nijmegen ontstond de beweging Ieder Talent Telt; Rotterdam heeft MeetUp010. Twee verschillende bewegingen die een ding gemeen hebben: zonder zich veel aan te trekken van de schotten tussen onderwijsinstellingen brengen zij mensen samen om te leren.

Ieder Talent Telt Nijmegen

'Onderwijs zou de plek moeten zijn voor het aanjagen van talentontwikkeling. Maar de geringe aansluiting en wisselwerking tussen verschillende onderwijsinstellingen staat het benutten van ieders talenten nogal eens in de weg.' Vanuit dit besef staken in Nijmegen in 2012 alle onderwijsbestuurders

(van kinderopvangorganisaties tot aan de Radboud Universiteit) en de gemeente de koppen bij elkaar. Ze vonden het hoog tijd om uit te zoeken hoe 'doorstromende talentontwikkeling voor iedereen' centraal kan komen te staan in het onderwijs – zoals dat verder in de samenleving al op allerlei niveaus gebeurt. Uit dit overleg kwam de innovatieagenda 'Ieder Talent Telt' voort.

Bottom-upbeweging

"Die innovatieagenda stimuleerde de bottom-upbeweging Ieder Talent Telt", vertelt projectleider Mirjam Ottens. "Binnen het gewone stramien van onderwijsinstellingen komen bijvoorbeeld mbo-studenten zelden in aanraking met hbo-studenten, laat staan dat ze samenwerken aan

een voor ieder zinvol project. We zijn daarom gewoon dingen gaan doen om mensen bij elkaar te brengen. Zo nodigde ik jongeren met heel verschillende achtergronden uit om bij mij thuis te komen eten. Rond mijn keukentafel ontstonden prachtige gesprekken tussen jonge mensen die elkaar anders niet zo snel zouden ontmoeten: 'Wie ben jij? Wat houdt jou bezig? Wat beweegt je?'"

Samen betekenisvol leren

Mirjam vertelt verder: "Een van de thema's die besproken werden, was radicalisering. Daarom organiseerden we een busreis naar Rotterdam, om daar met het hoofd van de nationale politie over verder te praten. We gingen met 75 mensen: keukentafeljongeren, mbo-studenten, iemand van Jeugdzorg, een paar professoren, bijstandsvrouwen. Iedereen zat door elkaar in die bus en iedereen heeft samen veel geleerd." 'Communitybuilder' Aran Jeurissen vult aan: "Ik had twee studenten meegevraagd die in mijn lessen meestal niet zo gemotiveerd waren. Zij maakten nu aantekeningen en stelden betrokken vragen. En bij terugkomst deelden zij in de les burgerschap hun ervaringen met klasgenoten. Door dit soort real-life leren en delen krijgt een les veel meer impact. Medestudenten vroegen zelfs of ze een volgende keer ook mee mogen."

Groei van de beweging

"De beweging begon klein, gewoon door te doen", vertelt Mirjam. "Er haakten steeds meer mensen aan, zeker na het succesvolle 'Huiskamerfestival' tijdens de Nationale Onderwijsweek in oktober vorig jaar. Daar presenteerden alle projecten (wij noemen dat liever 'broedplaatsen') zich. Er kwamen ruim 850 mensen: buurtbewoners, familie van betrokken jongeren, andere belangstellenden. Die dag bruisde van de energie, muziek, nieuwe plannen en ideeën,

Projectleider Mirjam Ottens, ITT Nijmegen (rechts)

Communitybuilder Aran Jeurissen, ITT Nijmegen (tweede van links)

en lekker zelfgemaakt eten uit veel verschillende culturen. De groei van ieder Talent Telt raakte op die dag in een versnelling, daarom is sinds begin 2018 een team van communitybuilders actief.”

Aran: “Als communitybuilder probeer je mensen in stad en omgeving met elkaar te verbinden. Vaak zijn dat mensen die zelf nog niet in de gaten hadden dat ze iets aan elkaar zouden kunnen hebben. Zo ontstond tussen een stel jongeren en een 80-jarig lid van de carnavalsvereniging een idee voor een praalwagen over ieder Talent Telt.”

Curriculum overstijgend

“Binnen ieder Talent Telt begrijpen we dat je de mooiste dingen voor elkaar krijgt als je over je eigen grenzen heen kijkt”, vertelt Mirjam. “Een mooi voorbeeld hiervan leverden twee mbo-studenten uit ons midden. Als afstudeerproject organiseerden zij een kinderrechtenconferentie. Ze betrokken de provincie erbij en de politie en studenten van andere opleidingen; het werd echt een brede gezamenlijke inspanning. Die conferentie was een waanzinnig succes, er kwamen 800 mensen.”

Aran vult aan: “De eerlijkheid gebiedt me wel te vertellen dat de praktijk soms wat weerbarstig is. Onderwijsinstellingen hebben natuurlijk hun eigen curriculum en eigen rooster, waarin zulke curriculumoverstijgende projecten niet altijd naadloos in te passen zijn.”

Volgende fase

Mirjam: “De buzz rondom ieder Talent Telt is voelbaar. De volgende fase is het verder uitbouwen van de beweging en ervoor zorgen dat onderwijsinstellingen meer ruimte maken voor ‘samenwerkend leren over de eigen grenzen heen’. Hiervoor is lef, visie en actie nodig van studenten, docenten en bestuurders. Ik heb er vertrouwen in dat dat gaat lukken in Nijmegen.”

Samen professionaliseren – MeetUp010

Zes keer per schooljaar komt een wisselende groep Rotterdamse leraren bij elkaar voor een MeetUp010-avond. Ze discussiëren, delen hun kennis, proberen nieuwe dingen uit en leggen contacten voor samenwerking. En gaan daarna lichtelijk stuitend van de energie en de nieuwe inzichten weer naar huis, om de volgende dag collega’s te inspireren met enthousiaste verhalen. MeetUp010 inspireerde onderwijsmensen in achttien andere steden tot het organiseren van lokale onderwijsMeetUps.

Onderwijsmensen samenbrengen

Inge Spaander en Else-Marike Visser, organisatoren van het eerste uur vertellen: “Echte verandering in het onderwijs kan eigenlijk alleen van onderaf, door leraren zelf, met elkaar. Dan moet je die leraren wel samenbrengen. Drie jaar geleden werden

door de Balie en de VPRO geregeld interessante onderwijsdebatten georganiseerd – in Amsterdam. Toen twitterde iemand: “Dit moeten we in Rotterdam toch ook kunnen?! Wij hebben zoveel mensen die zinnige dingen kunnen zeggen over onderwijs! Wie doet er mee?” Binnen de kortste keren hadden we een groepje van acht enthousiaste onderwijsmensen bij elkaar. We organiseerden de eerste MeetUp010-avond en nodigden via Twitter mensen uit. Er bleek echt behoefte aan zulke bijeenkomsten: er kwamen ruim 200 mensen. Inmiddels hebben we achttien MeetUps gehad en wat andere evenementen georganiseerd. We waren ook onderdeel van de Rotterdamse Onderwijsweek en het Filmfestival.”

Leren met en van elkaar

“Ons doel is: samen professionaliseren, samen kennis delen, ideeën en expertise uitwisselen”, vertelt Inge. “Niet omdat onze baas zegt dat dat moet, maar omdat we zelf nog beter willen worden. Niet op dure onderwijsconferenties waar steeds dezelfde beroepssprekers op het podium staan, maar met onderwijsmensen onderling. Zodat deelnemers geïnspireerd naar huis gaan en er de volgende dag enthousiast over vertellen aan collega’s, zodat een sneeuwbal effect ontstaat.”

Else-Marike vult aan: “Mensen komen op zo’n avond niet alleen iets halen, maar ook kennis en contacten delen. Tijdens de borrel achteraf zie je dat mensen anderen aan elkaar verbinden: ‘Jij wilt graag eens op het mbo in de les kijken? Dan moet je even met deze persoon praten, die werkt daar’.”

The secret of our succes

“We zijn en blijven onafhankelijk, zowel qua financiering als qua inhoud”, verklaart Else-Marike het succes van MeetUp010. “We hebben geen budget, we laten ons niet sponsoren, meedoen is gratis, sprekers krijgen geen geld en mogen niet ter plekke boeken verkopen. De (wisselende) scholen die ons te gast vragen, zorgen voor ontvangst met koffie en

Mede-initiatiefnemer Else-Marike Visser, MeetUp010 (tweede van links)

Jij wilt graag eens op het mbo in de les kijken? Dan moet je even met deze persoon praten, die werkt daar’

thee en een goede borrel achteraf, om het netwerken te bevorderen.”

Inge haakt in: “We bepalen altijd zelf onze inhoud. Voor het komend jaar staan onder andere de thema’s kansengelijkheid, beroepsbeeld, thuiszitters en kruisbestuiving op het programma. Als we aanschuiven bij andere evenementen, geven we daar onze eigen – beetje tegen draadse – twist aan: in de Rotterdamse Onderwijsnacht over innovatie bijvoorbeeld, gaan veel bijdragen over technologie. Onze insteek daar wordt ‘digitale detox’. We zijn geen statische groep van organisatoren. Wie onderwijsbetrokken is en wil meedenken en mee-organiseren, is welkom. We zijn nu met ons zestienen, in wisselende samenstelling organiseren we MeetUp-avonden, veelal via WhatsApp.”

Niet meer over ons zonder ons

Else-Marike is blij met de ontwikkelingen binnen de gemeente: “In Rotterdam is tegenwoordig veel aandacht voor onderwijs, leraren worden serieus genomen en gewaardeerd, er wordt niet meer over ons zonder ons gepraat, er wordt geluisterd. Bij de gemeenteambtenaren is echt het besef doorgedrongen dat verande-

ringen beter van onderop kunnen komen dat van bovenaf. Daar zijn we blij mee dan.”

Hoe verder?

Inge: “Voor de komende tijd gaan we op zoek naar verdieping, naar intensievere uitwisseling om verbetering van het onderwijs te stimuleren. We willen leraren samenbrengen die een klankbord zoeken, of hun toetsen maatschappijleer willen verbeteren of die een leerlijn burgerschap gaan ontwikkelen. Waarom zou ieder dat voor zich doen?”

“Naast de MeetUp-avonden willen we de vorming van nieuwe community’s vanuit gedeelde interesses stimuleren”, voegt Else-Marike toe. “Zodat leraren – niet per se van dezelfde school – door samenwerking en verbinding hun eigen onderwijs kunnen veranderen. We kunnen zoveel van elkaar leren: mbo van vo van po en andersom. Als je al die verschillende mensen bij elkaar brengt, gebeuren de mooiste dingen. Om dit bij elkaar brengen te versnellen en te vergemakkelijken, zijn vrijwilligers nu bezig een digitaal platform te ontwikkelen. We zijn benieuwd hoe dat uitpakt.”

////// OPINIE //////////////////////////////////////

“Studenten die nu nog kiezen voor de lerarenopleiding, zijn óf grote idealisten, of ze zijn van het tweede garnituur”. Ik meen dat het Hans Wiegel was die dit zei, toen ik mijn lerarenopleiding begon in... 1988. Een oud-rector zei in diezelfde tijd tegen mijn vader: “hij kiest voor het onderwijs? Daar is moed voor nodig”.

Dat was dus dertig jaar geleden. De woorden van mijn oud-rector snapte ik niet helemaal, de woorden van Wiegel maakten me nogal kregel. Want zo’n idealist ben ik nou ook weer niet, en tweede garnituur? Tja, de lerarenopleiding was wel mijn tweede keus, eerlijk gezegd. Maar na mijn eerste onderwijservaring was ik meteen verkocht.

Wat zeggen ze eigenlijk nu tegen startende leraren? Ik stel me zo voor dat het woorden van gelijke strekking zijn. Van beledigend –‘knettergek’, ‘naïef’, ‘te weinig ambitie’- tot een hoog knuffelniveau: ‘helden’, ‘stoer’, ‘echte mensen-mensen’ (is dat trouwens wel een compliment?). ‘Onderwijs is een roeping’, hoorde ik vorig jaar iemand zeggen. Onzin, dacht ik toen meteen. Ik ben geen Florence Nightingale voor een digiboard. Ik hou van mijn vak, ik ben er best wel een beetje goed in vind ik zelf (anders zou ik allang iets anders zijn gaan doen), maar bij een roeping denk ik meer aan mensen die lijf en leden riskeren om anderen te helpen overleven. Zo gevaarlijk is het onderwijs nou ook weer niet.

Toch mogen we elk jaar duizenden nieuwe collega’s verwelkomen in het onderwijs. Tegen hen zou ik graag willen zeggen: je bent heel erg welkom. Onderwijs is geen roeping, je hoeft er zelfs niet uitermate getalenteerd voor te zijn. Zorg dat je over drie dingen beschikt: humor, relativiseringsvermogen en een onuitputtelijke liefde

voor je vak. In de jaren die volgen, gaan die drie dingen je helpen te overleven in dit vak. Ik weet niet of dit de ‘tools’ zijn die je hebt aangeleerd gekregen op de lerarenopleiding, maar geloof me: onderwijs is gewoon een vak, lesgeven een vaardigheid. En met de eigenschappen die ik net noemde, kom je een heel eind.

Bovenal: doe iets waardoor je onvergetelijk wordt voor je leerlingen. Organiseer een schoolvoorstelling, ga mee op excursie, rook stiekem een sigaretje met je leerlingen. Er gaat een moment komen dat je leerlingen aan je terugdenken. Hoe wil je dan herinnerd worden? Als de docent Engels die altijd zijn zaken prima voor elkaar had, maar wiens naam eigenlijk door niemand meer herinnerd wordt (niets mis mee als je dat wilt)? Of als de docente Natuurkunde die altijd een vriendelijk woordje klaar had voor iedereen, grappige opmerkingen van leerlingen altijd opschreef en die op toetsen altijd een bonusvraag toevoegde die je zo grappig en/of creatief mogelijk moest beantwoorden (ze bestaat echt hoor... hallo Milou!)?

Daarom zeg ik altijd tegen mijn stagiaires: welkom! Je bent meer dan welkom. Nee, je bent geen held. Maar ga vooral ontdekken wat voor docent je bent. Tijd genoeg. Voor je het weet zijn er dertig jaar voorbijgevlogen.

Conrad Berghoef, mbo-docent van het jaar 2017, werkt als docent Nederlands bij ROC Friese Poort Drachten.

Agora-onderwijs

Mogen leren op een manier die bij je past

In Culemborg op het Koningin Wilhelmina College (KWC) ging na de zomer een Agora-afdeling van start. Het Roermondse initiatief van vier jaar geleden krijgt op meerdere plaatsen in het land navolging. Wat is dat nu eigenlijk, Agora-onderwijs en waarom stapt het KWC in?

DOOR MIRIAM JANS

Directeur Hans van Heesewijk is een groot voorstander van een andere manier van leren: “Het KWC biedt alle afdelingen binnen het voortgezet onderwijs. Opvallend was dat de laatste jaren leerlingen in het praktijkonderwijs gemiddeld genomen heel gelukkig zijn, juist omdat ze mogen leren op een manier die bij hen past.”

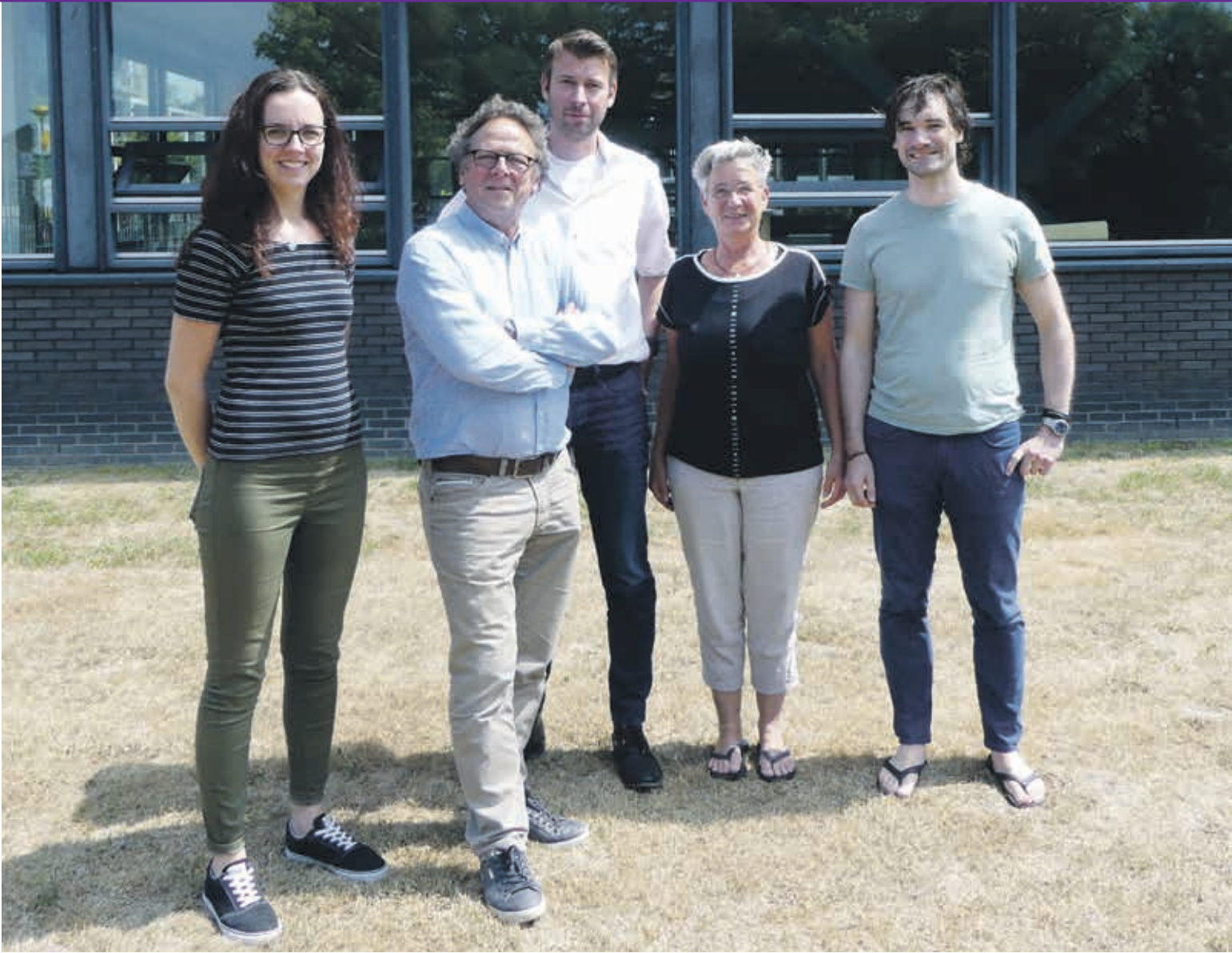
Hoe het begon in Culemborg
Ruim een jaar geleden kwam een vader op school praten. Hij zocht voor een van zijn kinderen een geschikte school en was bekend met het Agora-onderwijs op het Nikée in Roermond. Zijn wens was om dit in de nabije omgeving te introduceren. “Sjef Drummen, de oprichter van Agora, kwam bij ons uitleggen waar hij en zijn ‘coaches’ mee bezig zijn. Vervolgens gingen we met het managementteam en een aantal docenten ter plekke kijken. Het was geweldig, maar er was ook twijfel. Zo mooi, dat kon gewoon niet waar zijn. Op deze wijze konden we de verworvenheden van het praktijkonderwijs koppelen aan de andere vormen van voortgezet onderwijs.”

Agora neemt afscheid van het gevestigde onderwijssysteem en kiest voor een totaal andere ordening. Een groep van 17 of 18 leerlingen krijgt een coach die stuurt op het leerproces. De leerlingen hebben de regie, niet de docenten. “Leerlingen zijn verantwoordelijk voor wat ze leren en de kwaliteit daarvan. De coaches zijn er vooral om vaardigheden aan te reiken. Om het zelf te ervaren liep

ik twee dagen mee in Roermond. Mijn ontdekking: het succes zit hem in de relatie tussen ouders, leerling en coach. Als ouders en coaches om het kind staan, dan kan het gewoon niet mislukken. Ouders en coaches moeten vertrouwen hebben in de kinderen en zich continu afvragen wat ze kunnen doen om leerlingen in beweging te krijgen en houden.”

“Al snel kreeg ik van het bestuur toestemming om te starten. Als we op 6 maart 2018 50 leerlingen hadden, dan konden we in het nieuwe schooljaar beginnen. Op de informatiesessie in november kwamen 350 belangstellenden. Na 3 weken organiseerden we nog een bijeenkomst en in januari gingen we met een flinke delegatie naar Roermond. Direct daarna begon ik met het werven van 5 coaches. Toen we 55 aanmeldingen hadden, zijn we gestopt met het aannemen van leerlingen. Van de leerlingen komen er 30 uit het basisonderwijs, de rest uit het voortgezet onderwijs. Voorwaarde is dat de leerlingen nog minimaal 2 jaar Agora-onderwijs te gaan hebben, zodat ze genoeg tijd hebben om te wennen aan deze onderwijsvorm.” Om toegelaten te

Het succes zit hem in de relatie tussen ouders, leerling en coach

Annelies van Bommel, Hans van Heesewijk (directeur), Michiel van den Berg, Jeanne van de Vorst en Dennis Vos (van linkst naar rechts) Ruben Boode ontbreekt op de foto.

worden moesten de leerlingen een motivatiebrief schrijven en, samen met hun ouders, een intakegesprek houden. Opvallend is dat zich in Culemborg veel vwo-leerlingen aanmelden.

Werelden van Agora
“De eerste 7 weken van het schooljaar gebruiken we om uit de oude stand te komen. De Agora-leerlingen kiezen zelf leeropdrachten, ook wel challenges genoemd. Deze linken ze aan een of meerdere thema’s (werelden van Agora): wetenschap, maatschappij, kunst, spiritualiteit en sociaal/ethische wereld. Een challenge is pas af als een kind trots is op zijn prestatie en boven zichzelf is uitgestegen. De dag begint met aandacht voor algemene thema’s, na de pauze staat alles in het teken van de challenges. Er is ook een prikkelarm tijdblok, na de lunchpauze. Het is dan stil en de leerlingen benutten die tijd om te lezen.”

De Agora-afdeling komt in een aparte ruimte binnen het KWC-college. Elke leerling mag op 2m² een gedroomde werkplek creëren. Dat gebeurt in de eerste 7 weken van het schooljaar. Dan wordt ook de match gemaakt tussen leerling en coach. Er worden geen boeken of andere geijkte onderwijsmethoden gebruikt; leren gebeurt out-of-the-box. De leerlingen krijgen een Chromebook en jaarlijks een budget van 150 euro om hun challenges te financieren.

“Ouders spelen een belangrijke rol. School, ouders en leerlingen doen het echt samen. Iedereen werkt mee aan het realiseren van de dromen van

Directeur Hans van Heesewijk is een groot voorstander van een andere manier van leren

de kinderen. We vragen ouders twee keer per jaar een inspiratiesessie te organiseren, zodat de content van wat leerlingen leren echt van buitenaf komt. Om zich voor te bereiden op het eindexamen onderzoekt een leerling wat nodig is om succesvol te zijn. Expertcoaches - ervaren eind-examendocenten - helpen leerlingen als ze vast komen zitten. We kijken ook of we een pool kunnen vormen met alle Agora-coaches in het land om leerlingen te kunnen ondersteunen. Maar ook expertcoaches van buiten de school kunnen helpen bij het aangaan van de challenges en de voorbereiding op het examen.”

De Agora-coaches van het KWC in Culemborg zijn al vanaf februari elke vrijdag bezig om vorm te geven aan de nieuwe afdeling.

ADVERTENTIE

Heb jij het onder de duim?
#WvdM18

Doe met jouw school van 16 t/m 23 november mee aan de Week van de Mediawijsheid

Ga voor meer informatie naar weekvandemediawijsheid.nl

BEELD EN GELUID

ECP

Platform voor de
Bijzondere Samenleving

Kennisnet

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Co-financed by the Connecting Europe
Facility of the European Union

Leren ondernemen voor een duurzame samenleving

“Ondernemen is een geweldige manier om te leren doorzetten, beslissen, aanpakken en aanpassen”, aldus Thiëmo Heilbron, oprichter van de Fawaka Ondernemersschool. Durven, doen en doorzetten in de praktijk dus, ook voor kinderen. Wat vinden zij er zelf van?

DOOR MYRTHE NAUTA

Het is 10 juli 2018 en het is een drukte van belang op het schoolplein van OBS Rosa Boekdrukker in Amsterdam West. Er staan drie versierde kramen klaar met daarachter groepjes trappende kinderen. Of eigenlijk: jonge duurzame ondernemers! Het is de laatste dag van het Choco ondernemers programma van Fawaka Ondernemersschool. Ze hebben negen weken lang van alles geleerd over chocola, fairtrade, duurzaamheid en ondernemen. Vandaag presenteren én verkopen ze hun eindproduct tijdens de Heerlijke Eerlijke chocolademarkt. Choco Woco, Chocomaster en De Chocolade Smakers zijn enorm goed op dreef. De markt is een groot succes, uiteindelijk is alles uitverkocht! Ze krijgen allemaal een diploma als ondernemer. Maar, één groepje in het bijzonder wordt uitgeroepen als meest succesvolle bedrijf. En dat is Choco Woco, met oprichters Dajo, Esmay en Mart. Mart vertelt meer over zijn ervaringen.

Mart, gefeliciteerd! Hoe komt het, denk je, dat juist jullie bedrijfje gewonnen heeft?

“We hadden hele leuke muziek op en we hadden het kraampje mooi versierd. We waren als eerste uitverkocht!”

Wat hebben jullie allemaal gedaan de afgelopen negen weken?

“We hebben geleerd hoe we reclame moeten maken en hoe we heel goed kunnen presenteren. Vandaag hebben we de chocolade die we gemaakt hebben verkocht. Dat ging heel goed,

want we hebben gewonnen.”

Kun je ons nog wat vertellen over jullie eigen Choco Woco chocolade?

“Nou, onze chocola is fairtrade, biologisch en milieuvriendelijk. Fairtrade betekent dat de boeren genoeg geld krijgen om hun kinderen naar school te laten gaan, biologisch is dat de cacaoplanten goed behandeld zijn en milieuvriendelijk is dat het niet slecht is voor het milieu.”

En vind je dat belangrijk?

“Ja, want als het niet fairtrade is, is het heel zielig voor de kinderen van de chocoladeboeren. Die moeten dan de hele dag werken en kunnen niet naar school.”

De opbrengst van de eindmarkt vandaag ging naar een goed doel. Kun je daar wat over vertellen?

“We hebben met alle bedrijfjes € 92,85 opgehaald. Dit gaat naar de KWF kankerbestrijding en ik vind dat een heel goed doel, dus ik ben blij dat het gelukt is.”

Wat vond je het allerleukste van alles?

“Het chocola verkopen! Het is heel leuk om achter een kraampje te staan en dat iedereen wat van je koopt.”

Zou je zelf later ook een eigen onderneming willen?

“Ja! Ik vind het altijd superleuk om dingen te verkopen, en dat ik dan zelf de baas ben.”

Meer informatie?

Check www.fawakaondernemersschool.nl

“Ja! Ik vind het altijd superleuk om dingen te verkopen, en dat ik dan zelf de baas ben.”

Over Fawaka Ondernemersschool

Thiëmo Heilbron is oprichter van Fawaka Ondernemersschool. Hij vertelt: “Bij Fawaka Ondernemersschool leren basisschoolkinderen ondernemen, met oog voor de wereld en de mensen met wie ze die delen: duurzaam ondernemen dus. Ze zetten bijvoorbeeld een fairtrade chocolademerk of duurzaam modemerkt op. Ondernemen is een geweldige manier om te leren doorzetten, beslissen, aanpakken en aanpassen. En de ideale manier om een duurzamere samenleving te maken, omdat het niet alleen over praten, maar ook over doen gaat.”

“We willen dat alle kinderen kunnen meedoen, ongeacht de wijk waarin ze opgroeien, hun achtergrond of manier van leren. Daarom leggen we extra focus op wijken waar kinderen normaliter moeilijk toegang hebben tot innovatieve educatieve programma's.”

Het eerste Choco Ondernemers-project vond vier zomers geleden plaats. Het was een project van een week, als zomerschool voor kinderen in Amsterdam Zuidoost. De enthousiaste reacties van kinderen en ouders leidden tot de wens meer kinderen te bereiken. Dat kreeg twee zomers later vorm in de oprichting van Fawaka Ondernemersschool. Thiëmo: “Met onze sociale onderneming zijn we inmiddels actief in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Dat willen we uitbreiden naar heel Nederland.”

"Als bestuurder ben ik onderwijsondersteunend personeel"

Een gesprek met Herman Langhorst, ruim tien jaar directeur-bestuurder van PCBO Meppel en van PLUS kinderopvang.

FOTO: WILKO VISSCHER

DOOR CARLA DESAIN

Typeer jezelf eens als bestuurder?

"Ik beschouw mezelf als onderwijsondersteunend personeel; ik probeer leraren en schooldirecteuren autonomie en vertrouwen te geven om hun werk goed te doen en daarvoor alle randvoorwaarden te regelen. Ik creëer ruimte voor het waarmaken van goede ideeën. En ik ben graag en veel op de scholen. Niet alleen als er iets bijzonders is – de opening van een nieuwe technieklokaal of de eindmusical van groep 8 – maar ook op gewone dagen."

Ruimte voor het waarmaken van goede ideeën, hoe creëer je die?

"Veel geweldige ideeën om het onderwijs te verbeteren stranden door gebrek aan tijd, ondersteuning of geld. Daarom hebben we een innovatiefonds opgericht. Iedereen mag plannen indienen voor een bijdrage uit dat fonds. En – heel belangrijk – die aanvraag hoeft niet langs de directie. Zo ontstaan de mooiste dingen, zoals een buitenpodium om meer met drama te doen, een uitdagend ingerichte klas-senbibliotheek, een ondersteuningsgroep voor dyslectische kinderen en programma's voor hoogbegaafde leerlingen. En de wekelijkse Doevrijdag waarop de groepen 3 en 4 buiten aan taal- en rekendoelen werken door middel van spel en bewegen. Experimenteren mag met innovatiefondsgeld. Soms blijkt een aanpak niet de goede, daar leren we van. Zo kocht een leraar voor zijn nieuwe technieklessen allereerst een dure 3D-printer. Al snel kwam hij erachter dat hij eigenlijk meer had aan 30 lijmpistolen van de Action."

Hoe werk je samen met de schooldirecteuren?

"Ook directeuren krijgen handelingsruimte om dingen te ontwikkelen, vandaar de verscheidenheid aan scholen binnen onze stichting; ik leg niet van bovenaf op wat we gemeenschappelijk doen. Doordat ze veel samen uitwisselen, brengen ze elkaar soms op goede ideeën. Dan kan iets nieuws dat op één school begint, al heel snel door andere scholen overgenomen worden. Bijvoorbeeld de aandacht voor dyslexie en hoogbegaafdheid, die is er nu

echt PCBO-breed. Maar het continuurooster, daarop is de helft van onze scholen overgestapt, de rest niet. Problemen, bijvoorbeeld met de personeelsbezetting, lossen we gezamenlijk op."

Naast schoolbestuurder ben je ook bestuurder van de kinderopvang. Waarom?

"Onderwijs en kinderopvang zijn vaak twee gescheiden werelden, dat is – naar mijn mening – een gemiste kans. Als je die twee samenbrengt, krijg je een doorgaande pedagogische lijn. Bovendien kun je heel goed de binnen- en buitenruimtes van elkaar gebruiken, creatief omgaan met geldstromen en personeel flexibel inzetten. Waarbij natuurlijk wel rekening gehouden moet worden met de verschillende cao's."

Hoe doe je dat, creatief omgaan met geldstromen?

"Met de vragen: 'Wat is praktisch, wat is haalbaar en wat laat de regelgeving toe?' kom je heel ver. Met kinderopvanggeld hebben we een nieuw gebouw neergezet, dat ook voor onderwijs gebruikt wordt. Met geld voor vroegsignalering van problemen bij peuters zijn de intern begeleiders van onze scholen geregeld in de peutergroepen. Zij kunnen de pedagogisch medewerkers adviseren over de aanpak en zij zijn degenen die de kinderen gaan begeleiden als ze eenmaal op de basisschool zitten. En ook vakleerkrachten en onderwijsassistenten kunnen desgewenst een volledige baan krijgen door zowel in het onderwijs als in de kinderopvang te werken."

Wat merken jullie van het lerarentekort?

"Dit schooljaar kreeg ik op de valreep de formatie rond. Maar de invalpool is leeg, dus ik hoop dat de komende griepgolf aan ons voorbij gaat. Ik probeer goede mensen aan ons te binden, stagiaires bijvoorbeeld. Mensen die eenmaal hier werken, haken niet snel meer af. Dat komt door de ruimte die ze krijgen voor eigen plannen, de scholingsmogelijkheden en de goede begeleiding binnen ons driejarige startersprogramma. Ik doe mijn best om een mooie mix van personeel te krijgen

wat betreft man-vrouw en ervaring-jeugd. Dat werkt voor iedereen het fijnst."

Wat doen jullie aan scholing?

"Inhoudelijk met je beroep bezig zijn zorgt voor behoud van enthousiasme. Daarom organiseren we – naast allerlei trainingen

en cursussen – enkele keren per jaar een PCBO Academy voor personeel en ouders. Dit jaar tijdens de Nationale Onderwijsweek komt Annemarie van Gaal spreken over ondernemerschap. Verder steken we geregeld ons licht elders op: Ossenzijl of Veenendaal, IJsland of Amerika. Het is goed om te zien hoe andere scholen het anders doen; dat zet je aan het denken. Een paar leraren doen een masterstudie, daar krijgen ze tijd voor. En alle leraren mogen een dagdeel per jaar ergens anders in de klas kijken, binnen of buiten PCBO. Ze regelen dat zelf en ik zorg voor vervanging."

Kan elk bestuur deze ruimte maken?

"We zijn niet rijker dan andere besturen; wel maken we andere keuzes: onze overheadkosten zijn laag omdat we opvang en onderwijs zoveel mogelijk geïntegreerd hebben. Bestuursleden binnen de kinderopvang verdienen vaak fiks; terwijl ik geen extra salaris krijg voor die bestuursfunctie. Dat geld is dus beschikbaar voor onderwijsverbeteringen."

PCBO Meppel heeft 1.600 leerlingen (iets meer dan de helft van de Meppelse kinderen), 140 leraren en 60 pedagogisch medewerkers bij de kinderopvang.

ADVERTENTIE

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

EEN LEVEN LANG LEREN BIJ DE HAN

Nascholen

Volg opleidingen, cursussen, trainingen, workshops, coaching en begeleide interviews aan de HAN ILS en Pabo Academie.

Opscholen

Haal binnen een half jaar je bevoegdheid voor het vmbo of binnen twee jaar een extra onderwijsbevoegdheid voor het vak Nederlands, Engels of Wiskunde.

Omscholen

Nog geen bevoegdheid? Volg ons deeltijd- of zij-instroomtraject en word leraar van de toekomst in het primair of voortgezet onderwijs!

► HAN

Kijk voor onze voorwaarden en toelatingseisen op: www.han.nl

ADVERTORIAL

MeesterBaan

Landelijk platform voor
onderwijsvacatures

MeesterBaan is het landelijke platform voor onderwijsvacatures en gaat de komende periode verder uitbreiden. We zijn begonnen op een zolderkamer en inmiddels werkt het team van MeesterBaan met veel passie landelijk voor alle vacatures in alle onderwijssectoren. Wij ondersteunen scholen en werkzoekenden met een vacaturebank, onderwijspool en mobiliteitsplatform om uitdagingen in het onderwijs via alle digitale media snel in te vullen.

We zijn nu bezig MeesterBaan door te ontwikkelen tot een platform voor onderwijsprofessionals met naast vacatures, ook opleidingen en relevant onderwijsnieuws. Het Meester ID is het account waarmee kandidaten voortaan met een professioneel profiel direct kunnen solliciteren op vacatures. Ook kunnen ze online en offline opleidingen boeken, nieuws volgen en digitale tools van start-ups en onderwijsorganisaties inzetten.

Het platform wordt ondersteund met de nieuwste technologieën voor een optimale matching. Scholen kunnen vacatures uitzetten, kandidaten vinden via de MeesterPool en de verloning regelen voor vaste en tijdelijke vacatures. Wij zijn met MeesterBaan actief in alle onderwijssectoren. De organisaties die vacatures plaatsen zijn scholen, huiswerkinstituten, onderwijsgerelateerde organisaties, uitzendorganisaties, opleidingen en bedrijven. Schoolbesturen kunnen meerdere schoollocaties aanmaken en iedere organisatie kan onbeperkt gebruikers toevoegen. De komende jaren worden er veel vacatures verwacht in het onderwijs door de vergrijzing, werkdruk en te weinig nieuwe docenten. Er worden vanuit de overheid meerdere initiatieven georganiseerd om meer mensen in het onderwijs te laten werken. Voor bepaalde vakgebieden zijn er grote tekorten.

MeesterBaan werkt graag mee aan de verbetering van werken in het onderwijs

Vanuit MeesterBaan werken wij samen met werkgeversorganisaties, gemeentes en onderwijsorganisaties om mee te denken aan oplossingen. Er zijn veel ontwikkelingen gaande op het gebied van technologie met e-assessments, algoritmes voor matching, video-

recruitment, solliciteren via mobiel en nog veel meer. Met de inzet van technologie, expertise en ons netwerk leveren wij graag een bijdrage aan betere matching in het onderwijs, het ontwikkelen van professionals en het informeren over nieuwe ontwikkelingen.

De focus op het onderwijs, de complete service en een grote naamsbekendheid hebben ervoor gezorgd dat MeesterBaan het platform voor onderwijsvacatures is. Met ruim 4.5 miljoen bezoekers, 3.000 scholen, 140.000 kandidaten en een invalpool met ruim 1.000 kandidaten biedt MeesterBaan het grootste bereik in het onderwijs. Op de website van MeesterBaan kunt u meer informatie vinden.

ADVERTORIAL

Executieve functies

Vier veelgestelde vragen

Executieve functies staan volop in de belangstelling. Uit breinonderzoek weten we steeds beter dat deze functies van belang zijn voor het aansturen van gedrag en daarmee het schoolsucces van jouw leerlingen. Waarschijnlijk besteed je onbewust al aandacht aan de ontwikkeling van deze functies. Door hier bewuster mee bezig te zijn, kun je je leerlingen nóg verder helpen. Hieronder lees je de antwoorden op vier veelgestelde vragen over executieve functies:

Wat zijn executieve functies?

Executieve functies zijn de hogere controlefuncties van de hersenen. Ze zijn vooral van belang in nieuwe of veeleisende situaties. Voor kleuters betekent dit onder meer het vertonen van doelgericht en aangepast gedrag. Voor wat oudere leerlingen betekent het bijvoorbeeld ook: doelgericht werken, plannen en reflecteren op je eigen aanpak.

Welke executieve functies zijn er?

De basisfuncties zijn: werkgeheugen, impulscontrole (ook wel inhibitie) en cognitieve flexibiliteit. Deze functies zijn nodig om informatie actief te houden, interne en externe prikkels te reguleren en om te gaan met veranderingen. Daarnaast zijn er: plannen en organiseren, gedragsevaluatie en emotieregulatie. In de literatuur zijn verschillende indelingen te vinden en worden er soms nog meer executieve functies onderscheiden.

Waarom zijn ze van belang voor mij en mijn leerlingen?

Leerlingen die uitvallen op school hebben vaak problemen met één of meerdere executieve functies. Hier-

door zijn zij minder goed in staat hun gedrag, emoties en aandacht in de klas te sturen. Denk aan leerlingen die altijd impulsief reageren, moeite hebben met aandachtig werken aan taken of instructies vergeten. Kennis over executieve functies geeft jou inzicht in het (leer)gedrag van deze leerlingen. Ook kun je in je lespraktijk inspelen op de ontwikkeling van deze functies en je leerlingen zo helpen.

Hoe kan ik mijn leerlingen nú al helpen?

Ook zonder uitvoerige studie kun je in je dagelijkse lespraktijk je leerlingen helpen hun executieve functies te ontwikkelen. Hieronder een aantal tips:

1. Geef korte en eenduidige opdrachten. Dit draagt bij aan de aandacht en ontlast het werkgeheugen van je leerlingen;
2. Benoem het doel van een taak en laat met modeling zien hoe je stap voor stap bij je doel komt. Door dit structureel te doen ontwikkelen planningsvaardigheden en leren je leerlingen doelgericht te werken;
3. Leer leerlingen geheugenstrategieën aan (bijvoorbeeld visualiseren of opschrijven);
4. Bouw begeleiding stapsgewijs af zodat leerlingen steeds meer zelfsturend gaan werken.

Bekijk voor meer handvatten www.medilexonderwijs.nl/executief of schrijf je direct in voor een van onze congressen over executieve functies.

Judith van den Engel en Sylvia Claessens zijn congresontwikkelaar bij Medilex Onderwijs. Zij ontwikkelden verschillende nascholingen over dit onderwerp.

De Nationale Onderwijsweek is trots op de samenwerking met haar partners in het onderwijs en de media.

DURVEN, DOEN EN DOORGAAN

Stichting NIVOZ sterkt leraren en schoolleiders bij de uitvoering van hun pedagogische opdracht. Op NIVOZ-platform hetkind – een van de vier pijlers – gebeurt dat via een dagelijkse stroom aan verhalen, blogs en artikelen. Ze zijn aan praktijkervaringen onttrokken, inspireren en/of legitimeren en zetten aan tot dialoog en gesprek (verbinding). Hoe zit dat bij jou, hoe is dat bij mij?

Op de volgende pagina's leest u een aantal online publicaties die de redactie van NIVOZ ter beschikking heeft gesteld voor deze onderwijskrant, binnen het thema Durven, doen en doorgaan.

Zie ook www.nivoz.nl

stichting nivoz

Makerspace WALHALLAb

Vertrouwen krijgen, zonder al te veel protocol

Oprichter Marco Mout en zijn team bieden bij WALHALLAb tegenwicht aan de huidige “eenkennige opvoeding” van kinderen. Met hun aanpak van vrijheid, vertrouwen en verantwoordelijkheid kunnen kinderen zich ontwikkelen tot homo universalis.

DOOR GEERT BORS

11 mei. Het is half mei, als bij de Zutphense makerspace WALHALLAb twee verloren zonen zich voor het eerst sinds een hele poos weer melden. Twee middenbouwers van de Walter Gillijnschool, de jenaplanschool in dezelfde stad. Silas heeft een ruime maand in het gips gelopen en vriend Weza is in diezelfde periode ook niet geweest. Ze zijn blij terug te zijn.

Silas (8): ‘Je mag hier dingen doen, die je op andere plekken pas mag als je achttien bent of zo. Met een schuurmachine werken of je beitel weer scherp slijpen als er een braam op zit. Als ik met echte gereedschappen mag werken, voel ik me... nou, gewoon stoer. Ik vind school ook leuk, maar als ik de vol-

gende dag Weza weer zie in de klas, denk ik: gisteren waren we samen bij WALHALLAb.’

Marco Mout – initiatiefnemer, kunstenaar, techniekman, eindbaas – neemt ze apart, uit het geluid van de boor-, zaag- en slijpmachines. De mannen nemen plaats in het zitje, waar de gesprekken met gasten, de afspraken met leveranciers en opdrachtgevers plaatsvinden. ‘Jongens, ik wil jullie iets vertellen. En vragen’, begint Marco. ‘Het is héél cool en ook héél serieus. Het is een uitnodiging, die ik aan iedereen die hier komt werken heb gedaan, dus nu ook aan jullie.’

Weza leunt achterover in zijn fauteuil. Silas wiebelt kwispelstaartend op de bank. Marco: ‘We gaan een vlot bouwen. En niet zomaar een vlot, maar een vlot dat gemaakt is van gerecyclede spullen. Met een

windmolen en zonnepanelen, om energie op te wekken. Een keuken, om voor ons eigen eten te zorgen. En we gaan er ook op slapen. Over twee maanden begint de IJsselbiennale en we willen dan met ons vlot de IJssel afvaren. Doen jullie mee?’

De jongens kijken elkaar aan. Het vooruitzicht om een IJsselwaardig vaartuig te bouwen en de rivier af te zakken is typisch WALHALLAb: creatief, uitdagend, buitenissig, fantastisch. En toch weifelt Weza. Hij heeft het niet zo op varen. Silas heeft zin, maar moet nog even nadenken over slapen aan boord. Zijn zusje van 5, hier om de jongens mee af te zetten en op weg naar zwemles, weet het al wel: ‘Ik wil wel mee!’

8 juni. De plannen rond het vlot – inmiddels gedoopt tot RecyRaft –

FOTO: TOM OFFERHAUS

‘Mensen van WALHALLAb’:

Ganesha (11) maakt een monument voor zijn overleden vader. Lindsay (13) – die zelf rond dezelfde leeftijd haar moeder verloor – werpt zich op als meester houtbewerking.

Tijdens het verhaal is een jongen naar binnen geslopen, die nu – met een groot houtwerk in zijn armen – weer stillitjes wil vertrekken met een snelle ‘doei!’ Marco nodigt hem uit te vertellen wat hij bij zich heeft. De jongen (11) zegt tegen de groep dat zijn vader vorig jaar gestorven is. ‘Daarom heb ik hier dit monument voor hem gemaakt.’ ‘Het is een bijzondere dag vandaag, hè?’ ‘Het is vandaag een jaar geleden’, zegt de zoon. ‘Ben je trots op wat je gemaakt hebt?’ ‘Ja’, antwoordt hij en toont het houten kruis, met daarin de naam en geboorte- en sterfdatum van zijn pa – nog geen 50 – en een aantal symbolen van dingen die zijn vader dierbaar waren. Lindsay, die haar moeder ook rond dezelfde leeftijd verloor, is in dit project de meester houtbewerking voor de jongen geweest. Het heeft hen beiden geholpen. Marco loopt naar buiten, waar de moeder staat en blijft een poos weg.

‘Maak van kinderen geen one-trick ponies’

FOTO: TOM OFFERHAUS

FOTO: TOM OFFERHAUS

Geert Bors is freelance auteur en redacteur, verbonden aan het NIVOZ en hoofdredacteur van Jenaplanblad Mensenkinderen. Hij maakte deze reportage in 2017 voor het septembernummer van Mensenkinderen. De hele reportage is te lezen op www.nivoz.nl

vorderen gestaag. In de grote ruimte achter de werkplaats ligt vijftien vierkante meter aan blauwe kunststof tonnen klaar. Er wordt geëxperimenteerd met een draagconstructie die zo licht en tegelijk stevig mogelijk is. De jongsten hebben berekend hoeveel vaten er nodig zijn voor het vloerplan; de ouderen bedenken hoe de houten constructie straks efficiënt te verankeren is aan de drijvers.

Marco en zijn naaste medewerkers Tom Offerhaus en Paulo Eppinga staan met een aantal jongeren te delibereren. 'We halen een rij vaten uit het midden', denkt Marco hardop. 'Dan krijg je een catamaran-effect. Lichter, supersterk, superstabiel en dan kunnen de buitenboordmotoren in het midden.' 'Heb je dan nog genoeg drijfvermogen voor de kajuit en zeven mensen?', vraagt een meisje, dat op het vlot staat. 'Meer dan genoeg', antwoordt Marco. 'We hebben één zo'n ton naar beneden proberen te drukken met drie volwassen kerels. Lukt je niet.'

De groep gaat weer aan het werk. Houtman en huisfotograaf Tom blijft achter. 'De motoren zijn spectaculair, maar minstens zo belangrijk zijn de

touwen, die alles bij elkaar moeten houden.' Hij begint stukken oranje touw in keurige trossen van gelijke lengte te rollen. 'Deze hebben we gekregen. We kunnen er nog wel wat gebruiken.'

Een week later heeft de Albert Heijn kisten vol blauwe touwtjes geschonken. Weer een week later staat er een lijnbaan in de grote hal, waar de dunne blauwe touwtjes tot zeewaardige kabels gedraaid worden, zo laten Tom en Dirk-Jan zien: het ambacht van touwslager krijgt een nieuw elan dat de folklore van het Open Luchtmuseum voorbij gaat.

Sinds deze reportage is het Zutphense WALHALLAb verhuisd naar een nieuwe locatie in de stad, die in september 2018 officieel geopend is. Intussen kreeg het initiatief erkenning en diverse prijzen uit pedagogische en sociaal-maatschappelijke hoek, en op het vlak van ondernemerschap. Marco Mout, zijn team en hun aanpak vonden zoveel weerklank in den lande dat in meerdere steden, onder andere in Groningen en Arnhem, WALHALLAbs opgekomen zijn. De site walhallab.nl en de heel actieve twitteraccount @WALHALLAb_NL hebben meer info.

'Mensen van WALHALLAb':

Paulo over vrijheid, zelfdiscipline en gedeeld leiderschap: 'Het gaat niet op leeftijd, maar op ervaring'

Vaste kracht Paulo rolt een sjekkie in de schaduw van de Kruittoren en groet vrolijk. Hij vertelt over de projecten die lopen, het werk aan het vlot, de eigen klussen die hij vanuit WALHALLAb aan het binnenhalen is. Ook hij heeft een moeizaam verleden, waarover hij wat vertelt. 'Toen ik hier kwam, wist ik dat het goed zat. Er is hier veel vrijheid, maar toch een plan. Iedereen weet wat zijn verantwoordelijkheid is. Iedereen is hier vrij om te werken, maar wel vanuit discipline, vanuit je eigen motivatie. Dat is goed voor mij: het vertrouwen te krijgen dat je weet wat je doet, zonder al te veel protocol. Als Marco weg is, zijn wij de leiding. Dat gaat niet op leeftijd, maar op ervaring.'

Marco over kennisgerichte opvoeding en het verdwijnen van de homo universalis: 'Maak van kinderen geen one-trick ponies'

"Op een dag in de winter, toen Hannah Wiggins bezig was met een groot eikenhouten werk, kwam er een moeder met een klein meisje binnen", vertelt Marco. "Ik ook", zei ze. En Hannah gaf haar een beitel en een hakker en het kind begon – een natural! De moeder stond met open mond en mijn aandacht werd ook getrokken. Maar toen ze weg gingen, zei ik jammer genoeg niet: "Kom nog eens terug." Maanden later had Hannah het nog over dat meisje.

Dat moment heeft mijn manier van denken veranderd. Je ziet een intrinsieke wil bij kinderen, die niet geadresseerd kan worden in onze huidige maatschappij. We gaan naar musea om Da Vinci en Michelangelo te zien en vragen ons af waar de homo universalis gebleven is. Dat komt omdat we bezig zijn kinderen vooral kennisgericht op te voeden. Sem maakt hier bijvoorbeeld prachtige tafels. Een journalist, die dat zag, vroeg hem: 'Jij vindt het zeker lastig op school?' Hoe komt hij bij die aanname? Sem is een kei in wiskunde, maar houdt toevallig óók van werken met zijn handen. Omdat we zo denken, zie je kinderen one-trick ponies worden."

ADVERTENTIE

Laptops in de klas, en nu?

Academy4Learning is een opleidingsinstituut speciaal voor docenten in het po, vo en mbo. Wij geven trainingen, inspiratiesessies en begeleiden docenten van A tot Z in het professioneel ontwikkelen van digitale geletterdheid, didactiek en pedagogiek.

- ✓ Trainingen
- ✓ E-learning
- ✓ Webinars
- ✓ Inspiratiesessies
- ✓ Persoonlijke begeleiding

Benieuwd naar wat wij voor u en uw school kunnen betekenen?
Neem vrijblijvend contact met ons op.

'Ik hoop dat kinderen het besef van goed en slecht op eigen kracht ontdekken'

Tijdens de zomervakantie van 2017 gaf Tessa Otten een maand les bij Taal52, een initiatief van Plein013 om vluchtelingenkinderen de mogelijkheid te geven om in de vakantie naar school te gaan. Zo wordt voorkomen dat zij het Nederlands “verleren” tijdens de vakanties. Tessa is overtuigd dat leerlingen zonder regels ook weten wat wel en niet mag en kan en besluit in haar klas geen regels op te stellen. Ze vertelt hoe dat uitpakte.

Als kersverse leerkracht startte ik op een school waar kinderen die nog niet zo lang in Nederland wonen hun taalniveau tijdens de vakantie kunnen behouden en verbeteren. Al vanaf ik me kan herinneren, heb ik de overtuiging dat kinderen zelf heel goed weten wat wel en niet mag. Dat zij van binnenuit aanvoelen wat goed of slecht is.

Vaak heb ik zien gebeuren dat er op een eerste schooldag een reglement wordt opgesteld over hoe kinderen zich moeten gedragen. Absolute regels. Steek je vinger op. Blijf van elkaar af. Nergens aankomen. Er mag er maar één naar de wc. Netjes in de rij. Niet rennen. Niet schreeuwen en doen wat de juf zegt. Regels in het belang van het kind, maar vooral voor de rust van de leerkracht die achteraf kan zeggen: ‘Maar we hadden toch afgesproken dat...’ Bewust startte ik mijn zomerklas dus zónder geëxpliciteerde gedragsafspraken. Ik besprak geen regels, schreef geen reglement, creëerde geen strak stramien van hoe het hoort.

Het duurde natuurlijk niet lang voor ik werd geconfronteerd met een situatie waarin mijn keuze op de proef gesteld werd. Toen ik vertelde dat we over een dag een uitstapje gingen doen, ontplofte er namelijk een bom van enthousiasme in de groep. Iedereen wilde wel wat vertellen en ze riepen allemaal door elkaar. ‘Jongens,’ zei ik, ‘ik kan er niks van verstaan. Ik kan maar naar één kind luisteren, anders word ik knettergek.’ De klas knikte instemmend en ik voelde het begrip van deze lieve klas die hun juf wilde sparen.

Als het nodig is herinner ik ze hier 100 keer per dag aan. Het is geen regel, het is een keuze. ‘Ik wil naar iedereen luisteren, maar dan zullen jullie er samen voor moeten zorgen dat dat ook kan.’ En het lukte.

Een dag later hadden we het uitstapje. We gingen naar een museum waar de kinderen de hele dag mochten experimenteren. Als start werd er een film vertoond. ‘Wil de juf misschien nog iets zeggen?’ vroeg de begeleider van het museum terwijl ze mij aankeek. Is het de bedoeling dat ik nu een lijst met gedragsregels opsom?, ging er door me heen. ‘Jullie weten hoe je je moet gedragen, toch?’ Mijn stem klonk wat autoritair, maar het vertrouwen in de leerlingen was hoorbaar. Alle kinderen knikten. ‘Mooi, doe dat ook.’

Vanaf nu beperk ik me tot deze twee uitgangspunten:
1. Gedraag je
2. Leer zoveel je kunt.
Verder lezen de kinderen zelf tussen de regels door.

Tessa Otten is in 2017 afgestudeerd aan de Fontys Hogeschool (Kind & Educatie) in Tilburg en is nu leerkracht op basisschool Klinkers in Tilburg. Ze blogt op www.juftessatyp.nl. Deze bijdrage is afkomstig van NIVOZ-platform hetkind.

Pubers hebben nu eenmaal een hekel aan school

Een rapport van de Onderwijsinspectie stelde eerder: ‘Motivatie leerlingen kan beter’ en: ‘Leerlingen onvoldoende betrokken in 1 op de 5 lessen vo’. VO-docent Dick van der Wateren wordt er treurig van als wij er al op voorhand van uitgaan dat jongeren ongeïnteresseerd naar onze lessen komen. Wat zeggen we daarmee over onszelf, over onze lessen, ons werk?

DOOR DICK VAN DER WATEREN

Nederlandse leerlingen horen wereldwijd tot de gelukkigste, maar zodra het om motivatie gaat, scoren ze vaak laag tot extreem laag. Pubers hebben nu eenmaal een hekel aan school. Veel docenten en ouders lijken dat als een gegeven te accepteren. Ik wil die gedachte uitdagen en weerleggen.

In mijn eerste baan als leraar heb ik me erover verbaasd dat op rapportvergaderingen gezegd werd dat een bepaalde leerling ongemotiveerd was en dat hij of zij daarom een onvoldoende had. Dan dacht ik (en later zei ik): “Maar daar zijn wij toch voor, om leerlingen te motiveren? Als mijn leerlingen niet gemotiveerd zijn, doe ik iets niet goed. Ik mag dat niet mijn leerlingen verwijten.”

Wat doe ik verkeerd?

Het kunnen verschillende dingen zijn die ik niet goed doe. Het kan zijn dat mijn lessen niet relevant zijn voor de leerlingen die ik op dat moment voor me heb. Vaak wordt dan het woord ‘leuk’ gebruikt. Leuk is echter niet het goede woord. Een les hoeft niet leuk te zijn om relevant te zijn. En ik bedoel niet relevant in de zin van aansluitend bij de ‘belevingswereld’ van jongeren. We hoeven de wet van behoud van energie niet uit te leggen met een rap.

Een relevante les is een les waarin een leerling iets leert omdat hij dat wil leren, omdat hij dat nodig heeft. Het is mijn taak om mijn leerling van het belang daarvan te doordringen. Hoe meer ik mijn vak beheers en hoe meer ik over de grenzen van mijn vak heen kan kijken, hoe beter ik dat kan. Ik moet dus in de eerste plaats het vak beheersen waarin ik lesgeef.

Het kan zijn dat ik...

...mijn leerlingen onvoldoende aanmoedig om te leren. De inspanning die een leerling moet doen om iets te leren is niet altijd ‘leuk’. Het kan frustrerend zijn als je ondanks alle

inspanningen iets nog niet beheerst. Je moet kunnen doorzetten, niet te snel opgeven. Daarbij hebben leerlingen mij nodig om hen aan te moedigen.

Het kan zijn dat ik...

...iets sta uit te leggen terwijl een deel van de klas niet begrijpt waar ik het over heb. Als ze dan zelfstandig aan het werk gaan moet ik niet verbaasd zijn als het een puinhoop wordt. Het is dus mijn taak om op te letten of mijn verhaal is aangekomen en het zonnig op een andere manier uit te leggen.

Het kan zijn dat ik...

...er geen rekening mee houd dat ik voor sommige leerlingen veel te langzaam ga. Die hebben aan een paar aanwijzingen genoeg om daarna zelfstandig verder te werken. Voor anderen kan ik weer veel te snel gaan. Dan moet ik die wat meer aandacht geven. Doe ik dat niet, dan heb ik voortdurend ordeproblemen.

Het kan ook zijn dat ik...

...mijn leerlingen regels opleg waarvan ze de zin niet begrijpen. Geen petjes in de klas. Niet naar de wc tijdens de les. Strafwerk als je je huiswerk niet hebt gemaakt, of je boeken niet bij je hebt. Nog erger is het als ik mijn leerlingen straf geef als ze te laat komen, maar zelf geregeld te laat in de klas ben. Of dat ik een toets pas na weken heb nagekeken, terwijl mijn leerlingen hun opdrachten stipt op tijd moeten inleveren.

Wat kan ik echt niet toestaan omdat dat het leren belemmert? Dan blijven er verrassend weinig regels over.

Autonomie

Het kan ook anders. De manier van lesgeven en omgaan met leerlingen die mij nu het beste bevalt, is gebaseerd op autonomie. De kernbegrippen zijn: vrijheid, verantwoordelijkheid, zelfstandigheid en vertrouwen. Na jaren van proberen en worstelen, lezen en ervaringen uitwisselen, ben ik hier uitgekomen. Ik doe mijn best

Leerlingen hebben mij nodig om hen aan te moedigen als ze neigen op te geven.

om mijn leerlingen zoveel mogelijk te laten bepalen hoe ik hun lesgeef: klassikale uitleg, individueel, of het in groepjes zelf uitzoeken. Daarbij bepalen ze zelf hoe snel ze door de stof gaan. Wie klaar is kan een toets maken. Tussentijds zorg ik voor diagnostische, formatieve toetsen met feedback.

Natuurlijk gaat dit weleens mis. Gelukkig maar, anders zouden we er niet van kunnen leren. Omgaan met vrijheid, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid moet je leren.

Laat me meteen de indruk weg nemen dat mijn lessen allemaal perfect volgens dit ideaal verlopen. Dat vind ik het fascinerende van dit vak. De ene keer denk ik dat ik het eindelijk kan, lesgeven. De andere keer kom ik thuis met nog maar één gedachte: morgen ga ik mijn ontslag indienen.

Als ik daar nog eens achter zou kunnen komen: hoe maak ik van elke les de perfecte les?

Dick van der Wateren was docent op het Eerste Christelijk Lyceum in Haarlem en is nu filosofisch practicus in zijn praktijk De Verwondering. Dit en andere blogs van Dick zijn terug te lezen op NIVOZ-platform hetkind, www.nivoz.nl

Bronnen

- Milan van Amerongen en Casper van Hensbergen, 2014. De Staat van de Leerling. Door de leerling, voor de leerling. Profielwerkstuk.http://publicaties.onderwijsinspectie.nl/xmlpages/tan/files?p_file_id=6
- Inspectie van het Onderwijs, 2014. De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2012/2013. Utrecht. Inspectie van het Onderwijs, 234 pp. <http://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/nieuwsberichten/motivatie-leerlingen-kan-beter.html?homeref=true>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L., 2009. Promoting self-determined school engagement: Motivation, learning, and well-being. In K. R. Wentzel & A. Wigfield (Eds.), Handbook on motivation at school (pp. 171-196). New York: Routledge.

ADVERTENTIE

www.medilexonderwijs.nl

Executieve functies

congresaanbod

vo mbo

Wegens succes herhaald

Dinsdag 20 november

Executieve functies in de klas

Over onder meer doelgericht werken, plannen, zelfinzicht en impulscontrole

www.medilexonderwijs.nl/executief2018

po

Nieuw congres!

Woensdag 28 november

Executieve functies bij kleuters

Realiseer spelenderwijs doelgericht en sociaal aangepast gedrag

www.medilexonderwijs.nl/efkleuters

po

Wegens succes herhaald

Woensdag 16 januari 2019

Executieve functies in de klas

Over onder meer impulscontrole, flexibiliteit, werkgeheugen en plannen

www.medilexonderwijs.nl/efpo

Ontdek de gratis blogs op onze site

Meer weten? Bekijk www.medilexonderwijs.nl/executief

De zomervakantie is voorbij, het lokaal is leeg:

"Vandaag mogen jullie de klas inrichten!"

Spannend: de eerste schooldag na de zomervakantie. Wat heeft iedereen meegemaakt in de vakantie? Hoe is de nieuwe leerkracht? Wat gaan we vandaag allemaal doen? Maar als je bij Meneer Jeroen op Het Telraam in Oeffelt zit, dan denk je vooral: 'Wat heeft hij nu weer voor iets leuks bedacht?' Dit keer is het een leeg lokaal: "Vandaag mogen jullie de klas inrichten!"

DOOR CHANTAL VAN OPHUIZEN

De kasten stonden maandag in een hoekje weggestopt; tafels en stoelen waren niet. Snel beginnen met een check-in om erachter te komen wat de kinderen denken: Oke? Waar zijn de tafels en stoelen? Hoe gaan we nu leren? Lekker fris! Leeg?! Reden genoeg om enthousiast aan de slag te gaan. De kinderen stappen er na de vakantie in ieder geval lekker 'leeg' in.

Voor de kleine pauze denken de kinderen na over wat er zo fijn is aan school en op welke manier - in welke omgeving - ze prettig kunnen leren. Wat is daarvoor nodig? Tal van antwoorden komen op 'geeltjes' te staan. Door daarna te stickers zien we dat ze het er unaniem over eens zijn dat een tablet, telefoon of

laptop echt aanwezig moet zijn in de klas. Iedereen één voor zichzelf! Niet zo raar, want daar groeien ze op dit moment mee op.

Muziek is ook belangrijk. Kinderen leren tegenwoordig met muziek. De één wil rustgevende muziek, de ander wil gewoon de radio aan. En er moet meer kleur komen in het lokaal. Een eerste begin is gemaakt.

Na wat inspirerende beelden en een filmpje gebeurt waar we op gehoopt hebben. De kinderen gaan op een andere manier naar het onderwijs kijken. Er gaat een lampje bij ze branden: het kan ook anders. "Ik kan nu dus drie 'thuis-en' krijgen: bij papa en mama, dansles en school!" Er komen reacties op de beelden die ze zien: "Wow, krijgen wij dat ook? Ik dacht dat het foto's van een huis waren!"

De kinderen beginnen op een ander level te denken en weten: "WIJ heb-

ben het echt voor het zeggen vandaag en WIJ mogen mee beslissen!" Uiteraard willen ze ook hun persoonlijke verhaal kwijt over de vakantie of over een vervelende gebeurtenis zoals een overleden huisdier. Daar hebben we tijd voor vrijgemaakt. Als je intentie van de dag een thuisgevoel creëren is, mag je dit zeer zeker niet overslaan.

Na de kleine pauze gaan we aan de slag met drie nieuwe opdrachten. We geven de leerlingen een aantal best pittige stellingen waar ze samen over moeten nadenken of met een ren-jerot-spel buiten. Tot slot vragen we: "Welke associatie heb je bij de foto?"

Na een hele ochtend nagedacht te hebben over onderwijs, hoe je wilt leren en wat je in je klas zou willen/moeten hebben, moeten ze na de lunch in groepjes hun klas gaan ontwerpen. Er worden moodboards gemaakt en er wordt druk getekend. Maar wat ze het liefste doen, is schuiven met kasten en fantastische ideeën bedenken. Ze hebben haarfijn in de gaten dat er niet zomaar een zak geld voor ze klaar staat om al hun dromen te verwezenlijken. Dus beginnen ze creatieve oplossingen te bedenken.

"Als we nu die kasten tegen elkaar aan zetten en er lampen boven hangen, hebben we ook een bartafel die we graag willen hebben." "Maar waar laat je je benen dan?" is een vraag van mij. Ja, dat is een goede. Er moet dus een tafelblad opkomen, luidt de uiteindelijke oplossing. Dan krijg je een 'tafelkast'. Leuk bedacht. Heel praktisch blijkt de bartafel uiteinde-

lijk niet te zijn, dus daar moet nog verder over nagedacht worden.

Tot slot zetten we de tafels en stoelen in de klas en maken ze een lange 'bartafel' van het huidige meubilair. Zodat ze toch resultaat zien van een dag werken.

Niet alleen de kinderen gaan stuitend naar huis, wij als begeleiders ook. Het was een mooie dag die niet alleen een nieuwe, andere inrichting heeft opgeleverd, maar waarin zoveel meer gebeurd is. Het ging ook over eigenaarschap, over een rustige overgang van vakantie naar school, over ontmoetingen met elkaar, verkenningen van een nieuw lokaal, het leren kennen van je leerkracht, samen zijn, overleggen, je thuis voelen. En toch zeker ook over taal en rekenen.

Na één middag kan de inrichting nog niet klaar zijn, wat logisch is. De volgende dag heb ik de klas een kader aangereikt, waarmee ze verder kunnen werken, overleggen en bouwen. Tot het einde van de week hadden ze daar de tijd voor. Daarna geven ze een presentatie aan de directeur.

Misschien is er ergens op school een budget waar ze wat van mogen hebben. En als dat niet zo is? Dan gaan ze samen geld inzamelen. Zo enthousiast en creatief zijn ze al. De ochtend daarop verschijnen ze al met de eerste euro's, het gevolg van een eerste inzameling.

Chantal van Ophuizen is na jaren werkzaam geweest te zijn als leerkracht, nu zelfstandig met haar bedrijf 'Thuisklas'.

Niet alleen de kinderen gaan stuitend naar huis, wij als begeleiders ook

CNV ONDERWIJS

ENERGIZER

★ ★ HÉT EVENT VOOR ★ ★
ONDERWIJSPROFESSIONALS
OP ZOEK NAAR INSPIRATIE

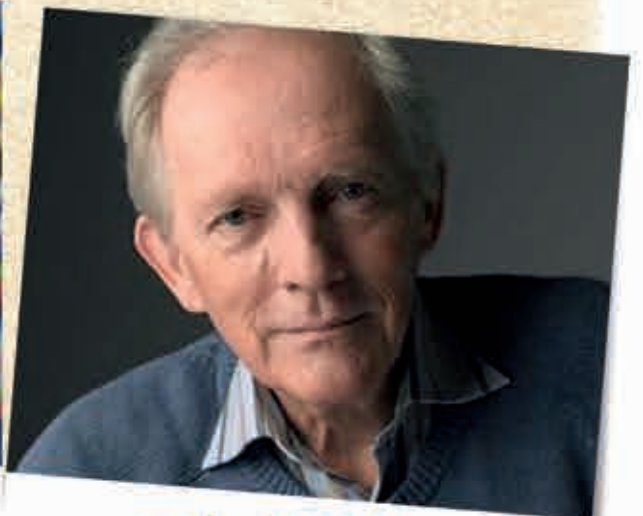
met
o.a.

MARK
MIERAS
wetenschapsjournalist

KEES
VAN OVERVELD
gedragsdeskundige

LAUK
WOLTRING
gedragsdeskundige

Datum
ZATERDAG
10 NOVEMBER 2018

Plaats
COLOUR KITCHEN
UTRECHT ZUILEN

Entree
€12,50 LEDEN CNVO
€25,00 NIET-LEDEN

Tijd
AANVANG 13.00
EINDE 18.00 UUR

*Bezoek naast de diverse workshops ook het Energieplein voor een massage,
cv-check, hapjes, borrels en nog veel meer!*

ENERGIZER2018.NL

Uitlokken van volwassenwording

Een fascinerend en tegelijk verontrustend idee: scholen hebben een beslissende invloed op hoe leerlingen of studenten 'in de wereld komen', zoals Biesta (2015a) het noemt. Fascinerend omdat betrokken zijn bij jongeren in de adolescentie boeiend en belangwekkend is, verontrustend omdat volwassenwording nauwelijks een thema is op school. Biesta (2015b) ziet school als 'oefenplek voor volwassenwording'. Wat bedoelt hij met die oefenplek? Kan dat vorm krijgen binnen een klaslokaal?

DOOR MACHTELIJN WEIJERS

DOOR MACHTELIJN WEIJERS

Studenten ervaren de lessen waarin kennis-overdracht centraal staat vaak als saai en niet zelden als zinloos. Docenten merken dat studenten veel bezig zijn met andere dingen op hun mobiel of laptop: muziek luisteren, series kijken, schoenen kopen, zelfs vakanties boeken!

Geraakt door creatieve lessen

Tijdens creatieve lessen zoals drama, beeldende en muzikale vorming zijn studenten op een andere manier aanwezig: ze lijken meer gemotiveerd en betrokken en lijken tijdens de creatieve lessen iets te doen en te ervaren dat hen raakt en aanspreekt. De docenten van deze vakken komen enthousiast en met energie uit hun les. Het wekte mijn nieuwsgierigheid: wat gebeurt daar, wat doen de studenten en docenten en wat betekent dit voor hen? Wat kan hiervan geleerd worden om die 'saai' theorielessen voor studenten waardevoller te maken? Wat is creativiteit en wat kan dit betekenen voor groei naar volwassenwording? Een praktijkwetenschappelijk onderzoek (kwalitatief onderzoek met behulp van video-opnames, discoursanalyse en literatuurstudie) dat ik deed bij een mbo-opleiding Pedagogisch Werk hielp mij om meer te weten te komen over hoe studenten het 'zijn op school' ervaren en de mogelijke invloed daarvan op hun volwassenwording.

Gelijkwaardigheid

Over de creatieve vakken vertellen studenten dat zij de lessen in creatieve vakken als anders, rommeliger

en chaotischer ervaren en dat er geen regels zijn. Je mag 'gewoon rondlopen' en meer 'zelf bepalen' wat je bedenkt en doet. Daarnaast ervaren studenten in het contact met de docenten minder afstand en meer gelijkwaardigheid dan bij theorielessen. De docent schrijft niet voor wat studenten moeten doen, maar is meer een 'meedenker en adviseur'. De studenten voelen zich benaderd als volwassenen en ervaren dit als motiverend. Daarnaast vertellen de studenten dat ze bij creatieve vakken veel meer 'doen' en actiever zijn, hun lichaam is letterlijk meer in beweging en dit helpt hen om zich te kunnen concentreren en om de lesstof makkelijker te onthouden. Studenten vertellen dat deze manier van werken hen motiveert en hun het gevoel geeft vrijer en zelfstandiger te kunnen opereren.

Creatieve toetsvormen

Een lokaal vol met rijen tafels en stoelen, met voorin een bureau en stoel voor de docent, roept automatische reflexen op: de leerlingen die binnenkomen zoeken een plek waar ze zo lekker mogelijk zitten, de docent richt het bureau in en gaat voor de klas staan. Gewoonlijk maken studenten bij zulke theorielessen (en zelfs bij praktijklessen!) een schriftelijke toets, waardoor de lessen daar automatisch naartoe werken en de studenten vaak letterlijk achter hun tafeltje blijven zitten.

Het kan anders. Een docent van het theorievak Ontwikkelen en Opvoeden liet studenten in groepjes een spelshow ontwerpen naar een tv-format, zoals Ik hou van Holland, waarin zij

de theorie van het vak in de diverse spelrondes moesten verwerken. Door zelf de spelshows te ontwikkelen en te spelen, oefenen de studenten in het nemen van initiatief en verantwoordelijkheid, en in het omgaan met vrijheid en zelfstandigheid. De studenten waren veel met elkaar en de docent in contact en verbonden zich intensief met de lesstof, want om uitdagende vragen te maken en de juiste antwoorden te weten, moet het boek goed gelezen worden! Het lokaal was niet een plek waar ze in rijen luisterden naar de docent, het was meer een uitvalsbasis waar studenten en docent met elkaar overlegden hoe en wat er ging gebeuren en waar studenten niet stil hoefden te blijven zitten. Dit gebeurde ook bij het theorievak Groepsprocessen, waar studenten tekeningen maakten van groepsprocessen die zich afspeelden in hun gezin, waarin de theorie over groepsdynamica zichtbaar verwerkt moest zijn. De toets was een tentoonstelling van deze tekeningen. De studenten liepen langs het werk van medestudenten, zagen hoe anderen de theorie verwerkt hadden en konden met elkaar in gesprek komen over groepsprocessen. De docent liep langs alle tekeningen en had met de studenten een kritisch gesprek over wat zij getekend hadden. Na afloop van deze toets vertelden enkele studenten dat door deze manier van werken hun kijk op groepen én op hun klasgenoten en docent was verrijkt.

Het kan dus: de pedagogische situatie van theorielessen zodanig vormgeven dat oefenen met volwas-

sen manieren van zijn en samenleven beter mogelijk wordt. Creatieve toetsen lokken een actievere en meer betrokken houding uit dan wanneer studenten in de schoolbanken zitten en de docent voor de klas staat.

Waagstuk

Creatieve toetsvormen kunnen dus leiden tot echte ontmoeting, vrijheid en zelfstandigheid. De contouren van een 'oefenplek voor volwassenwording' lijken zichtbaar te worden. Die oefenplek is veel meer dan de 'krachtige leeromgeving' waar vaak naar gestreefd wordt (waarin vakinhoud, onderwijsprocessen en meetbare leeropbrengsten centraal staan). Maar waar gaat het dan wel om?

Onderwijsfilosoof Gert Biesta wijst er in zijn boek Het prachtige risico van onderwijs (2015a) op dat elk onderwijs ernaar streeft om voor leerlingen overbodig te worden en dus "(...) noodzakelijkerwijs is gericht op de vrijheid en zelfstandigheid van degenen die onderwezen worden." (Biesta, 2015a). Volgens Biesta is dit onmogelijk als onderwijs alleen voldoet aan de veelgehoorde eis om een krachtige leeromgeving te zijn.

Daartegenover stelt Biesta de 'zwakke kracht', die je zou kunnen omschrijven als de pedagogische laag in het onderwijs, waarin docenten en leerlingen elkaar ontmoeten, waarin het opvoeden en de persoonsvorming kan plaatsvinden en waarin volwassen houdingen zoals verantwoordelijkheid, zelfstandigheid en oog hebben voor anderen geoefend worden.

Deze 'zwakke kracht' is niet vast te

Ontmoeting, vrijheid en zelfstandigheid

leggen in 'krachtige' protocollen, productie en meetbare leeropbrengsten, omdat elke dag onvoorspelbaar is welk beroep leerlingen doen op docenten en omdat de pedagogische handelswijze van docenten geen vaste uitkomsten heeft. Dat is wat Biesta samenvat als 'Het prachtige risico van onderwijs', waarvan hij noemt dat onderwijzen en opvoeden eigenlijk nog beter een prachtig waagstuk genoemd kan worden (Biesta, 2016). Een belangrijk en complex waagstuk: het samenleven met nieuwe volwassenen staat op het spel.

Biesta's perspectief doet een dringend beroep op het onderwijs om de zwakke kracht zichtbaar en werkzaam te maken, zodat leerlingen niet alleen een diploma halen, maar ook een volwassen manier van in de wereld zijn kunnen oefenen.

Adolescenten en creativiteit

Het onderwijs-filosofisch perspectief van Biesta krijgt nog meer urgentie in combinatie met een biologisch perspectief op de ontwikkeling van de hersenen van adolescenten.

Klinisch psychiater Daniel Siegel werpt in zijn boek *Brainstorm* (2015) een opmerkelijk licht op de ontwikkeling van de hersenen in de adoles-

centiefase. Siegel problematiseert de ontwikkeling van adolescentenhersenen niet, maar wijst juist op de ongekende ontwikkelingsmogelijkheden van adolescenten, die helaas in het meeste onderwijs niet aangesproken worden.

Siegel legt uit dat de verbindingen tussen neuronen in de hersenen tijdens de adolescentie ingrijpend herschikt worden. De hersenen van adolescenten vertonen twee grote veranderingen. Ten eerste vindt er een sterke vermindering plaats van neuronen en verbindingen tussen neuronen. Ten tweede worden de verbindingen die blijven bestaan versterkt, waardoor deze verbindingen efficiënter gaan werken.

De veelheid en potentiële geïntegreerde samenwerking van neurologische verbindingen aan het begin van de adolescentiefase biedt volgens Siegel grote creatieve mogelijkheden, als de activiteiten van adolescenten zoveel mogelijk neurologische verbindingen helpen te versterken.

Siegel komt tot de conclusie dat de adolescentiefase veel meer op waarde geschat en gecultiveerd moet worden, ook door volwassenen.

Siegel: "When adults lose the creative power of the adolescent mind, their lives can lose vitality and become meaningless." (Siegel, 2015).

Samenleven in de school

De ideeën van Biesta en Siegel geven richting aan hoe scholen betere 'oefenplaatsen voor volwassenwording' kunnen worden. De ontwikkeling van de hersenen tijdens de adolescentie vraagt van scholen – en misschien wel van de hele samenleving – om bezinning op hoe leerlingen en docenten met elkaar samenleven in de school en op hoe leerlingen volwassen worden in het klaslokaal. Daarbij geeft Biesta's pleidooi voor de 'zwakke kracht' binnen het onderwijs aan hoe docenten door bewust pedagogisch handelen ruimte kunnen maken voor de volwassenwording van leerlingen.

Creatieve toetsvormen kunnen actievere lessen uitlokken, waarin docenten meer samenwerkend met de studenten functioneren en er meer wederzijdse betrokkenheid ontstaat. Door ruimte te maken voor de zwakke kracht, en daarmee het pedagogisch handelen, kunnen studenten verschijnen als de unieke, complexe, herkenbare persoon die ze aan het worden zijn. Zo kunnen docenten

in het klaslokaal gestalte geven aan samenleven, 'in de wereld komen' en daarmee aan volwassenwording.

Machtelij Weijers is docent aan de hogeschool van Utrecht bij het Instituut voor Ecologische Pedagogiek.

Dit artikel is een bewerking van een eerder gepubliceerd artikel in *Pedagogiek in Praktijk* nr. 96, juni 2017.

Literatuur

- Biesta, G., (2015a). *Het prachtige risico van onderwijs*. Culemborg: Uitgeverij Phronese.
- Biesta, G., (2015b). 'Goed onderwijs, functioneel of disfunctioneel. Over de school als oefenplaats voor volwassenheid.' Essay gepubliceerd in: Veld, R., in, 't, (red.) (2015). *De echte dingen. Essays over de kwaliteit van onderwijs*. (p. 57-67). Amsterdam: Gopher B.V.
- Biesta, G., (2016). 'Hoe de pedagogiek verdween uit Nederland of in ieder geval van de Nederlandse universiteiten'. Lezing gehouden te Amersfoort op het congres Het geluk van de pedagogiek, 12-1-2016. Georganiseerd door de opleiding Pedagogiek vanuit Ecologisch Perspectief, Hogeschool Utrecht.
- Siegel, D., (2015). *Brainstorm*. New York: Tarcher/Penguin.

ADVERTENTIE

SCHRIJVERS EN TEKENAARS GEZOCHT

van 20 november tot 20 december 2018

Bestel nu
het **gratis**
Write for Rights-
pakket!

Overal ter wereld klimt deze winter jong en oud in de pen. Ze schrijven brieven aan koningen, presidenten en ministers. Ze vragen om de vrijlating van mensen die gevangenzitten omdat ze een grote mond hadden of om discriminatie tegen te gaan. Ze schrijven groeten en tekenen kaarten. Zo steunen ze mensen die groot onrecht is aangedaan.

DOE OOK MEE

Schrijf en teken met jouw klas mee tijdens Amnesty's Write for Rights. Bestel het gratis schrijfpakket – met materialen voor een hele klas in het basis- en voortgezet onderwijs en het mbo – op amnesty.nl/schrijfpakket.

SCHRIJF
ZE VRIJ!

AMNESTY
INTERNATIONAL

Schoolportret: Samen in één groep op de Synergieschool in Roermond

Een school die vanaf het binnengaan goed voelt. Soms heb je dat... dat je diep van binnen voelt dat het klopt. En dat gebeurt NIVOZ-redacteur Rikie van Blijswijk in het Centrum voor Leven en Leren, de Synergieschool in Roermond.

DOOR RIKIE VAN BLIJSWIJK

Djaby, 11 jaar, gaat er eens voor zitten halverwege de rondleiding, met zicht op de keuken waarin kinderen aan het werk zijn. "Door mijn autisme heb ik moeite om contact te maken met anderen", steekt de gids van wal. "Ik ben er hier al veel beter in geworden. Op mijn vorige school (SO) vond ik het maar saai. Hier krijg je spannende lessen en kan ik wel de tafel van vier in een paar seconden opzeggen. Wat ook fijn is, is dat ik gewoon mag rondlopen bij de planning en de gym. Dat helpt, want ik ben een beetje 'n druk type."

Hij is van een cluster 3-school naar de Synergieschool overgekomen. Dit is zijn eerste jaar hier en hij voelt zich er op zijn gemak. Dat is aan alles te zien en hij raakt er niet over uitgepraat. Djaby zit in een supergave stamgroep bij meester Daniël en juf Annet.

"Ik begin met stamgroeptijd. Daarin vertellen we elkaar wat belangrijk is voor ons. Dan gaat het over de dag van vandaag en kijken we op de actuele website wat we kunnen doen. Ik heb een individueel Ontwikkelings

Perspectief Plan, en daarin staan drie doelen waaraan ik elke dag werk. Ik ben aan het leren om beter op te letten in de stamgroep en ik moet de tafels van 3 en 4 leren. Dat gaat supergoed! Ook probeer ik de werkjes in mijn map af te maken."

Vanaf ons tafeltje zie ik aan de andere kant van de hal twee grote kartonnen leraren staan van de Synergieschool, Joost en Suzanne. Op de borden staat in begrijpelijke taal de visie en missie. Bij Suzanne staat: 'Ik ben respectvol en verantwoordelijk', 'Ik heb een open mind en ben flexibel', 'Ik werk samen en vier feest', 'Ik ben creatief en nieuwsgierig', 'Ik leer door ervaring en reflecteer', 'Ik stel vragen en onderzoek' en 'Ik ga graag het gesprek aan, ook als het moeilijk is'. Bij Joost is het volgende op zijn lijf geschreven: 'Ik ben empathisch, heb hart voor anderen', 'Ik heb vertrouwen', 'Ik ben breed geïnteresseerd en verwonder mij', 'Ik maak fouten en blijf leren', 'Ik werk vanuit passie en gebruik mijn talenten', 'Ik stem af op ontwikkelbehoeften van kinderen' en 'Ik werk toekomstgericht en duurzaam'. De binnenhuisarchitect heeft de missie goed begrepen. Hij is erin

"Hier krijg je spannende lessen"

geslaagd om een huiselijke sfeer te creëren met verrassende hoekjes, vrolijke kleuren en meubilair dat je niet snel in een school verwacht. Dat draagt onherroepelijk bij aan het gevoel dat er iets bijzonders hier in Roermond gebeurt.

Schoolleiders Jet Dekkers en Hetty Belgers dragen dat bijzonder ook uit: "Elk kind is voor ons speciaal", beklemtoont Jet. "We willen niet dat kinderen uit hun omgeving worden gehaald. Een leerling van ons woont in de buurt van de school. Zij zat op een SO cluster 2-school ongeveer 20 km verderop. We hebben haar hier aangenomen met ondersteuning vanuit cluster 2. Zij is hier gelukkig, ontwikkelt zich prima en speelt met vriendjes uit haar unit," vervolgt ze met overtuiging. Jet en Hetty, respectievelijk directeurs van een reguliere en een SBO-school, verwezenlijken stap voor stap hun gezamenlijke droom om in één school kinderen bij en met elkaar te laten spelen en leren. "Net zoals thuis."

Aanleidingen zijn Passend Onderwijs en oude schoolgebouwen, die lek en koud zijn en toe aan renovatie. Een

eerste compromis, met rechts in het gebouw regulier onderwijs en links de SBO, is niet wat ze willen. Een buurtschool voor alle kinderen een curriculum met gepersonaliseerd leren willen ze waarmaken. Maar hoe?

In scholengroep Swalm en Roer, waaronder 23 scholen ressorteren (waarvan 1 SBO), deden ze vier jaar geleden een oproep om mee te denken over de visie op Passend Onderwijs. Met 20 mensen werd het gesprek verder gevoerd, opgefleurd door grote bossen bloemen, takken en meer natuurmaterialen. Die werden de metafoor voor hun droom om schoonheid te geven aan leraren en leerlingen.

De ouderbetrokkenheid is groot, maar er zijn ook meteen zorgen: is er wel voldoende aandacht voor alle kinderen als ze in één groep zitten? Wordt mijn eigen kind niet tekort gedaan?

Ze begonnen voorzichtig met zowel de reguliere als de SBO-school in de noodlocatie waar zij drie jaar gehuisvest zouden worden. De start was in één gebouw, maar wel alles gescheiden. Al snel in dat eerste jaar werden de kinderen nieuwsgierig naar elkaar en tegen de herfst waren er gezamenlijke pauzes. Sinterklaas en Carnaval werden samen gevierd. Richting de zomer richtten de leraren een gezamenlijke onder-, midden- en bovenbouw in. Alleen de schoolverlaters zaten in een aparte groep. In het derde jaar namen kinderen gezamenlijk deel aan workshops.

In september 2016 is gestart in het

nieuwe gebouw, met volledig gemixte stamgroepen van maximaal 18-20 leerlingen - met en zonder toelaatbaarheidsverklaring - en leerlingen die een breed ondersteuningsprofiel vragen, zoals moeilijk lerende kinderen, een bijna blind en een doof kind, verdeeld in 4 units. Leraren werken intensief samen met de ambulante begeleiding en kunnen nu zelf ook extra begeleiding bieden.

"We zijn blij met wat we al bereikt hebben", zegt Hetty, "we hebben geluk met dit gebouw en zien dat het goed is wat we doen. De onzekerheid hebben we vastberaden omhelsd.

Elke keer staan we voor nieuwe uitdagingen; we willen in die onzekerheid blijven en oplossen wat nodig is. Stap voor stap komen we dichterbij de stip aan de horizon." Bescheiden als de beide schoolleiders zijn noemen ze de leerlingen, hun ouders en de leraren als hun inspiratiebronnen, maar ook Sjef Drummen van Agora en Jos de Vriend, de bestuurder van Swalm en Roer, hielpen hen vol te houden op hun pionierstocht.

"We willen met het hart begrijpen", legt Jet uit, "en werken vanuit eigenaarschap, vertrouwen en het lef om het niet te weten. Het gaat hier om van-mij-naar-ons en van kennis naar kunde. We danken veel aan het werk van onder andere Luc Stevens, Gert

Biesta en Rob Martens. Ons curriculum is gebouwd op verwondering en nieuwsgierigheid. De verhalen en de geschiedenis liggen in deze omgeving voor het oprapen. Daar maken we gebruik van, evenals van de kernconcepten van Wittering.nl. We doen wat nodig is. Een meisje dat niet kan lezen of schrijven, speelt hier wel piano. Leerlingen kunnen in de schooltuin werken of eten maken in de keuken. Muziek, judo, dans, slagwerk, mindfulness, vriendjestraining en yoga zijn ook in het reguliere programma opgenomen."

"Wij zijn hier voor onze kinderen. We noemen de school een Centrum voor Leven en Leren, want in het leven leer je. Dat doe ik zelf nog elke dag", zegt Jet. "Ooit stelde ik de ouder van een kind met moeilijk gedrag in een gesprek voor om met medicatie te beginnen. Die moeder vroeg mij op de man af voor wie dat nou noodzakelijk was. Voor haar kind of voor de leraren? Ik schaamde mij, want toen drong echt tot mij door dat ik wilde dat dit kind zich moest aanpassen aan ons. Hier doen we dat anders. Wij passen ons aan het kind aan en bieden wat het nodig heeft."

Meer weten? www.synergieschool.nl

Rikie van Blijswijk (1954) is verbonden aan stichting NIVOZ in tal van projecten. Daarnaast is Rikie oprichter van de Leerschool en auteur van het boek *The Essential Schools in de VS. Scholen die je leren wie je bent!*

Centrum voor Leven en Leren

ADVERTENTIE

MEESTERBAAN

Grootste aanbod aan onderwijsvacatures!

Schrijf je gratis in voor:

- ✓ de nieuwste onderwijsvacatures
- ✓ overzicht interessante opleidingen
- ✓ benaderd worden via de onderwijspool

MEESTERBAAN.NL

Verbreed je blik op media

"Omgaan met media is fundamenteel. Dat is niet iets 'extra's' in het onderwijs"

DOOR JETTE PELLEMAN

Op dinsdag 20 november, tijdens de Week van de Mediawijsheid, vindt de eerstvolgende docententraining: Nieuws of Nonsens in de klas plaats. Je krijgt handvatten hoe je mediawijze thema's op een leuke en constructieve manier in de klas kunt behandelen. Aanmelden voor de training kan via de site: beeldengeluid.nl/docententraining.

Wil je in de klas het gesprek aangaan met je leerlingen over mediawijze thema's? Op mediawijsheiddebat.nl vinden leraren een 'discussiestarter' met vier stellingen, bedoeld voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Een bezoek aan het museum, een workshop Beeldgeheimen, Nieuws of Nonsens of een Masterclass Medialogica. Beeld en Geluid heeft voor ieder onderwijsniveau een passend mediawijze programma. Het complete educatieve aanbod is te vinden op beeldengeluid.nl/onderwijs

Mediawijzer.net deed begin dit jaar onderzoek naar hoe leraren én scholen in het primair en voortgezet onderwijs met mediawijsheid omgaan. Uit dat onderzoek bleek dat de meerderheid van de leraren behoefte heeft aan na- en bijscholing op het gebied van mediawijsheid (bij po 65 procent en in het vo 61 procent). Maar waar begin je als docent als je in de klas met mediawijsheid aan de slag wilt? Beeld en Geluid in Hilversum biedt inspiratie en trainingen voor docenten én hun leerlingen.

Merel Gilsing, specialist educatie bij Beeld en Geluid, ziet dat veel docenten het gevoel hebben dat ze mediawijsheid er 'even' bij moeten doen. "Het onderwijs moet aan zoveel onderwerpen aandacht besteden: pesten, gezonde voeding, programmeren. Mediawijsheid is misschien gevoelsmatig wéér zo'n extra onderwerp, al zit het de laatste tijd wel erg in de lift."

Gilsing vertelt dat in het programma curriculum.nu wordt nagedacht over mogelijkheden om digitale geletterdheid in het onderwijs een plek te geven. Bovendien wordt het belang van mediawijsheid steeds breder gedragen onder docenten: 84 procent van de basisschooldocenten en 76 procent op het voortgezet onderwijs vindt dat hun leerlingen mediawijzer zouden moeten zijn. Toch blijft het uitdagend om zelf die lessen in te vullen.

Zelf leren

Het is belangrijk dat niet alleen leerlingen, maar ook docenten hun mediawijsheid ontwikkelen. "Ik zie mediageletterdheid als het beheersen van een taal. In de huidige wereld heb je op z'n minst een basis van die

taal nodig om te kunnen functioneren: of je nu 6, 16 of 60 bent. Dat betekent wel dat docenten zich die taal ook eigen moeten maken en daar kunnen wij een bijdrage aan leveren. De docententrainingen die wij organiseren zijn niet alleen maar toegespitst op hoe je nou een les vormgeeft, maar juist ook: welke kennis en vaardigheden heb ik als docent zelf nodig om mediawijze les te geven?"

Bij sommige scholen bestaat er echt een aparte module over mediawijsheid, maar op vele middelbare en basisscholen zal dat niet het geval zijn. Gilsing pleit daarom voor een integratie in de bestaande vakken. "Bij geschiedenis zijn leerlingen bezig bronnen te duiden; dan zou het een mooie aanvulling zijn daar ook aandacht te besteden aan de betekenis van audiovisuele bronnen. En waarom zou je bij Nederlands alleen de constructie van geschreven teksten in boeken of kranten analyseren, en niet die van beeldverhalen als series en youtube filmpjes?"

Vissticks van Enzo Knol

Als input voor die lessen, brengt Beeld en Geluid vanaf november een nieuw online mediaplatform waarin een groot deel van het audiovisuele archief van Beeld en Geluid gratis beschikbaar komt voor het onderwijs. Op dat platform komt een handleiding om die beelden ook mediawijze te behandelen. Gilsing: "In de klas kan een docent zo bijvoorbeeld tv-programma's laten zien waarin product placement voorkomt. Vanaf groep 7 weten de leerlingen heus heel goed: dat is reclame. Wat we met zo'n handleiding willen toevoegen, gaat één laag dieper: begrijpen dat het beeld een constructie is. Die constructie bestaat uit elementen – beeldtechnieken, geluid, vorm – waardoor je als kijker wordt

beïnvloed. Dat snappen en er naar handelen, dat is mediawijze zijn."

Gilsing: "Laatst zei een leerling die hier op bezoek was: ik heb hier meer geleerd dan in het Rijksmuseum. Ze vertelde dat het hier ging over dingen

die ze direct in haar dagelijks leven kan toepassen. Daarom vind ik het zo leuk om hier te werken. Omgaan met de media is zo'n fundamenteel deel in de samenleving geworden. Dat is niet iets 'extra's' in het onderwijs. Dit is hoe de samenleving nu werkt."

ADVERTORIAL

Week van de mediawijsheid 2018: 'Heb jij het onder de duim?'

Onze duim is in tijden niet zo machtig geweest. Met een click, scroll of swipe verschaft ie ons toegang tot een digitale wereld aan informatie en mogelijkheden. Maar de ene duim is de andere niet, en lang niet iedereen is er even handig mee. Dat is een groeiend probleem. Want of het nu gaat om het zoeken of delen van informatie of het regelen van je privacyinstellingen: het wordt steeds belangrijker om een bepaalde mate van mediawijsheid in de vingers te hebben.

De Week van de Mediawijsheid (16 t/m 23 november) is een initiatief van Mediawijzer.net om aandacht te vragen voor het belang van mediawijsheid. De campagneweek wordt alweer voor het negende jaar op rij georganiseerd. Met het thema 'Heb jij het onder de duim?' richt Mediawijzer.net zich dit jaar op iedereen die wel een helpende hand kan gebruiken. Activiteiten gedurende deze week dagen jong en oud uit om te reflecteren op het eigen mediagebruik én de eigen vaardigheden. Waaraan moet je vandaag de dag voldoen om jezelf 'mediawijs' te noemen?

Tijdens de Week van de Mediawijsheid is er vanalles te doen in de klas. Leerkrachten kunnen hun klas bijvoorbeeld aanmelden voor MediaMasters: een serious game voor groep 7 en 8, over de kansen en gevaren van (digitale) media. Tijdens de Week van de Mediawijsheid doen meer dan duizend klassen mee aan de landelijke wedstrijd, die het hoogtepunt van de game vormt. Ook kun je met de klas meedoen aan Online Masters, ontwikkeld door VodafoneZiggo: een gratis online lesprogramma over de digitale wereld voor de bovenbouw in het primair onderwijs en de onderbouw in het voortgezet onderwijs. Of ga met de leerlingen uit de onderbouw van het voortgezet onderwijs in debat over mediawijsheid.

Ga naar weekvandemediawijsheid.nl voor tips, lesmateriaal en om te zien wat er bij jou in de buurt wordt georganiseerd.

ADVERTENTIE

bettermarks⁷
WISKUNDE EN REKENEN

'Bettermarks zorgt voor better marks!'

Wiskunde was nog nooit zó leuk!

Bettermarks is dé digitale wiskunde- en rekenmethode voor alle niveaus binnen het VO. Adaptief en gepersonaliseerd leren komt met bettermarks binnen handbereik; combineer de voordelen van digitaal met het beste op papier.

Maak kennis met bettermarks en vraag vrijblijvend een pilot aan op www.bettermarks.nl/pilot of neem contact met ons op.

- Digitaal
- Adaptief
- Gepersonaliseerd

 036 303 03 63

 info@bettermarks.nl

 www.bettermarks.nl

Spelen, leren, maken

Acteur Gijs Scholten van Aschat op één van vijf NIVOZ-onderwijsavonden over 'spelen, leren, maken'

Stichting NIVOZ heeft weer vijf nieuwe Onderwijsavonden geprogrammeerd voor het nieuwe schooljaar 2018-2019. Vanuit het jaarthema 'Spelen, leren, maken' zijn sprekers met gezag en autoriteit uitgenodigd. De naam van acteur Gijs Scholten van Aschat springt in het oog, maar de hele line-up staat borg voor variatie en verdieping. Op 3 oktober a.s. doet professor en NIVOZ-directeur Rob Martens de aftrap. Hij wordt vanuit de praktijk geflankeerd door Marco Mout van WALHALLab, de leer- en werkplaats waar je met leraren kunt werken aan dingen die op school en thuis bijna nooit kunnen!

In toenemende mate wordt geprobeerd 'spel' meer in onderwijs op te nemen. Denk aan de Maker movement of aan Hackathons. Maar daarmee tekenen zich ook dilemma's af. Als spel zelf-bepaald en vrijwillig is, wat doen we dan als we een bepaalde leerinhoud zo belangrijk vinden dat we hem verplicht willen stellen? Lukt het dan nog wel om er een 'spel' van te maken?

Locatie:

Theater Maitland, landgoed De Horst, Driebergen, 19.30 uur. Een kaartje kost 32,50 euro. Er is een passe-partoutkaart te verkrijgen voor slechts 125 euro.

3 oktober 2018:

Rob Martens en Marco Mout

7 november 2018:

Amber Walraven en Henk ter Haar

10 januari 2019:

Ellen Klatter en Ron Bormans

14 maart 2019:

Gijs Scholten van Aschat - op Vathorst College in Amersfoort.

12 juni 2019:

René ten Bos en Henk Oosterling

"Zorg ervoor dat een kind zichzelf als actor gaat zien"

Het is het bekendste dilemma uit de traditie van de Europese pedagogiek en in veel lerarenkamers en lerarenopleidingen nog actueel: laten we het kind groeien of moeten we sturen? Echter, als het in een perspectief van interactie wordt geplaatst, is niet alleen de opvoeder meer de actor, het kind net zo. Luc Stevens – emeritus hoogleraar orthopedagogiek en oprichter van het NIVOZ – maakt de implicaties duidelijk wanneer je een kind voortaan als subject ziet. "Het kind *is* iemand. Iemand die zijn eigen ontwikkeling moet realiseren. Niemand kan dit van hem overnemen: het kind is eigenaar van zijn ontwikkeling en is daarvoor competent."

DOOR LUC STEVENS

Führen oder wachsen lassen' is een vertrouwd kader voor pedagogische reflecties en adviezen. Maar niet alleen op school, in wetenschappelijke kringen van onderwijsdeskundigen denkt men vaak niet anders. Daar spreekt men van 'program centered' of van 'child centered' onderwijs (de 'developmental approach'). De discussies blijven hevig, hoewel de zogeheten traditionele vernieuwingsbeweging ('vom Kinde aus' denken) zich redelijk heeft weten te handhaven (Jenaplan/Dalton/Freinet) en Maria Montessori met haar werk een belangrijke inspiratiebron blijft. Maar ook dan blijkt het moeilijk om haar belangrijkste verdienste te herkennen: het kind beschouwen als een realiteit in zichzelf, niet afgeleid van iets of iemand anders. Wij zeggen: het kind is van zichzelf. Dit is niet alleen een emancipatoir gezichtspunt, maar er is ook ruim voldoende empirische evidentie voor. Het kind construeert zijn ontwikkeling, is daarop ingesteld, streeft daar ook naar. En dat wordt realiteit als de omgeving voldoende uitdaging en ondersteuning biedt. Tot 'ondersteuning' reken ik ook, wat heet 'structuur en grenzen bieden'. Dat houvast is biologisch net zo belangrijk als psychologisch.

In deze context krijgt het dilemma 'Führen oder wachsen lassen' een ander gezicht. Het absolute karakter van het dilemma verdwijnt, doordat het in een perspectief van interactie wordt geplaatst: de opvoeder is niet alleen meer de actor, maar het kind net zo goed. Het kind wordt dus niet meer als object beschouwd, als lijdend voorwerp, maar als subject; als onderwerp van de handeling, als ergens naar strevend. Het behoort tot een verantwoorde opvoeding, tot verantwoorde pedagogische interactie, om het kind in deze hoedanigheid te sterken. Dat het iemand

is, maar niet zomaar; dat het zijn eigen ontwikkeling moet realiseren; dat niemand dit van hem kan overnemen; dat het zich eigenaar kan voelen van zijn ontwikkeling en dat het daarvoor competent is.

Hier maakt het niet uit of we te maken hebben met een kennelijk getalenteerd kind of met een verstandelijk beperkt kind: ze streven beiden naar ontwikkeling van wat ze kunnen en willen dat zelf doen, hoewel nooit alleen. Als interactiepartner is de opvoeder beschikbaar, verbonden en biedt deze zekerheid, uitdaging en ondersteuning. Met andere woorden, in deze laatste zinnen verschijnen de drie psychologische basisbehoeften: relatie, competentie en autonomie, zoals de Amerikaanse psychologen Deci & Ryan ze geformuleerd hebben.

De pedagogische notie waarover we spreken – het kind als subject en volwaardige interactiepartner – is in de gangbare onderwijspraktijk praktisch afwezig. Niet dat individuele leraren niet gevoelig zouden zijn voor deze notie, maar in hun werk, les en instructie, heeft deze notie geen plaats. Leraren worden opgeleid om les te geven, om vóór de klas te staan: het primaat van de instructie. Het probleem is echter dat je met instructie geen mensen maakt.

Dat je met instructie geen mensen maakt – geen bewustzijn doet groeien van eigenaarschap van eigen leren en ontwikkeling, bij je leerlingen geen zelfbesef als learner doet ontstaan – wordt pijnlijk duidelijk als onderzoekers vaststellen dat wat we in Nederland ‘vroege educatie’ noemen, weinig of geen resultaten oplevert. Wat is daar, ondanks alle investeringen in programma’s, niet gebeurd? Het antwoord is: er is in materiaal geïnvesteerd en niet of te weinig in mensen.

Gezien eerdere resultaten is hier sprake van voortgezette teleurstelling als gevolg van het ontbreken van de pedagogische notie van het kind als volwaardige interactiepartner. Programma’s richten zich op psychologische functies als waarnemen, taal en denken; ze zien het kind als ‘te stimuleren’ of ‘te instrueren’, als een kind dat volgt en als het niet volgt: als een kind dat extra instructie nodig heeft.

Alsof het programma de ontwikkeling tot stand brengt. Jawel, dat programma kan helpen, zeker, maar niet dan nadat er een zekere kwaliteit van interactie tot stand gekomen is tussen leerling en leraar. Met als eerste vraag: hoe veilig, hoe vertrouwd is de relatie? En tegelijk: hoe respectvol en uitdagend is het appel om in de context van die relatie je taak als kind op je te nemen, om het zelf te doen en te leren dat je jezelf kunt vertrouwen als onderwerp van de handeling, als actor? Hoe volwaardig wordt door de leraar de leerling in interactie beschouwd?

'Führen oder wachsen lassen'

Het kind moet zijn eigen ontwikkeling realiseren en is daartoe competent

De achtergrond van wat heet: de teleurstellende resultaten van vroege ontwikkelingsstimulering, moet in elk geval ook gezocht worden in het voorbijgaan aan het kind als de drager van de competenties. Er wordt van meet af aan gefocust op de competentie. Maar dat wordt pas wat, als de drager zichzelf als drager ervaart.

Aan de logica dat eerst de drager komt, en dan de competentie, wordt ook gemakkelijk voorbijgegaan door de onderwijskundige veronderstelling dat kinderen uit zogenaamde achterstandsituaties vooral structuur nodig hebben. Hoe komen we hierbij?

Deze 'structuurreflex' heeft vermoedelijk een dubbele achtergrond. Ten eerste maken bedoelde kinderen door hun ongerichtheid in een formele onderwijssituatie gemakkelijk de indruk behoefte aan ondersteunende structuur te hebben. Ten tweede halen *drill en practice* programma's altijd het meeste resultaat. Dus, zo is de veronderstelling, structuur helpt.

De eerste observatie – de ongerichtheid – is terug te voeren op een gebrek aan ervaring in formele situaties. Het kind herkent zichzelf daar niet als actor, weet zichzelf daar ook niet te registreren. Dat moet dus geleerd worden (zie boven). Niet door vooral structuur, maar door vooral uitdaging in veiligheid en vertrouwen. Het kind moet 'gewekt' worden. En structuur heeft elk mens nodig, daar hoeven we niet lang over te praten.

De tweede observatie – het vlotte resultaat van *drill en practice* programma's – is een schijnobservatie voor zover we moeten vaststellen dat de verkregen resultaten van korte duur zijn. Er zijn te weinig studies die iets over de lange termijn zeggen, behalve dat de programma's die uitdrukkelijk rekenen met de relationele of de interactiecomponent in het voordeel zijn. Maar dat zie je pas op de lange duur en daar tref je geen onderzoekers aan die dat vastleggen.

Het is tijd om na inmiddels zo'n vijftig jaar discussie over (vroege) ontwikkelingsstimulering eens stil te staan bij wat al vroeg uit onderzoek duidelijk werd: zorg ervoor dat een kind zich als actor gaat zien. Een van de belangrijkste conclusies uit het grote debat dat destijds in de VS jarenlang woedde, samengevat in een populaire publicatie uit die tijd: 'The best we can do is help them to become selfconfident, selfdisciplined, selfpropelled autonomous learners.'

- Bertha Campbell in S.L. Kagan & E.F. Zigler (Eds.), *Early Schooling*. New Haven/ London: Yale University Press, 1987, p.81.
- Luc Stevens, *Zin in school*, CPS (2004)
- Geert Bors en Luc Stevens, *De gemotiveerde leerling*, Garant (2010)

Luc Stevens is emeritus hoogleraar orthopedagogiek en oprichter van stichting NIVOZ.

Over eigenaarschap: "Ja, maar... de juf kan het gewoon niet aan!"

Het is begin van het schooljaar. De nieuwe juf van groep 7/8 staat in de deuropening. Blij gezichten, ze hebben er zin in. En de juf...? Ik weet het niet zo goed. Ze lijkt nog niet zo op haar gemak tussen die grote kinderen.

Het schooljaar is begonnen en steeds vaker hoor ik bij mijn zoon de naam van de juf vallen, en dan vooral in negatieve zin. "De juf is stom, ze is vet streng, iedereen vindt haar stom, ze kan geen orde houden!" Ik hoor de uitlatingen aan en ben even met stomheid geslagen. Uiteindelijk vraag ik hem: "En jij dan, wat is jouw aandeel om het voor iedereen aangenaam te maken in de klas? Jullie zijn een groep 8. Zou je er niet iets moois van willen maken?"

Hij kijkt me aan; onder zijn lange lokken vandaan onderzoekt hij mijn gezicht. Op zoek naar wat? Boosheid, irritatie, een grijns, of mededogen? "Ja maar, de juf kan het gewoon niet aan!" roept hij verontwaardigd. Rustig herhaal ik mijn vraag: "Wil je er een mooi jaar van maken? En wat heb jij dan te brengen?" Er klinkt gemompel, vervolgens staat hij op en vertrekt naar zijn kamer.

Ik ken de groep: een stelletje rouwdouwers waar menig leerkracht zijn handen vol aan had. En nu, een jonge leerkracht, nog duidelijk niet in haar kracht.

Wanneer ik mijn kinderen naar school breng, word ik aangesproken door een ouder van de MR. Hij vraagt me of ik iets gemerkt heb van de onrust in groep 7/8. Er zijn ouders bij hem gekomen om te klagen over de leerkracht. "Ik hoop dat de ouders die klagen hun eigen kind ook hebben aangesproken op hun gedrag", antwoord ik.

De ouder reageert nauwelijks op mijn antwoord en gaat door. Het schijnt dat er een Instagram-account is gemaakt met als titel: 'I hate juf'. Er worden nare dingen over haar gespuid op social media. De stoom komt uit mijn oren: pesten via social media, is dat niet waar we onze kinderen voor willen behoeden? Ik ga mijn kind thuis eens aan de tand voelen.

Mijn zoon geeft het bestaan van het account direct toe en ja, hij zat er ook in en is er ook weer uitgestapt. Iedereen eigenlijk, het account is opgeheven. Ik check zijn telefoon voor de zekerheid, maar zie inderdaad geen sporen meer van het account.

Ik besluit het gesprek nogmaals aan te gaan. "Luister, op dit moment gaat het niet lekker in de klas. Dat is voor jullie niet leuk en voor de juf ook niet. Jij hebt aanzien in de klas, kinderen luisteren naar jou. Jij kunt het verschil maken." Hij kijkt mij ongelovig aan. Ik zie de blik in zijn ogen. Iets is geraakt, maar dat gaat hij mij nu niet vertellen. En met een "Ik ga voetballen", vertrekt hij.

Miranda Loonstra werkte als leerkracht en directeur in het onderwijs en is nu oprichter en hoofdredacteur van Jong072, de kinderkrant van Alkmaar. Deze column en andere bijdragen van Miranda Loonstra vind je terug op NIVOZ-platform hetkind, www.nivoz.nl.

‘Ik geef voorlichting over techniek omdat ik die zelf heb gemist’

Fabrice Fraiture

Loopbaanoriëntatie met Ambassadeurs van de Techniek

Voorlichting van een professional of student is een uitstekende manier om leerlingen te helpen bij hun profiel- of studiekeuze. Het geeft leerlingen een concreet beeld van een studie of beroep. Ambassadeurs van de Techniek zijn enthousiaste, jonge technici die in de klas vertellen over de mogelijkheden in de techniek.

Fabrice Fraiture (24) had nooit gedacht dat techniek iets voor haar zou zijn: “Ik ben namelijk echt een meisje-meisje en vond heel veel erg leuk.” Toen ze zich serieus ging afvragen wat ze wilde gaan studeren, kwam ze er gaandeweg achter dat een technische studie juist heel goed bij haar past. “Ik ben erg oplossingsgericht en werk graag van A naar B. Dat komt goed tot zijn recht in de techniek.”

EEN VAN DE GELUKKIGEN

Fabrice koos voor de opleiding Chemische Technologie aan de Hogeschool Utrecht. Daar ontdekte ze haar passie voor techniek en is daar ontzettend blij mee: “Ik beschouw mezelf als een

van de gelukkigen die een studie en een vak heeft gevonden die echt goed bij me passen.” Juist daarom vindt ze het belangrijk om Ambassadeur van de Techniek te zijn. Met haar voorlichtingen geeft ze andere jongeren ook de kans om hun eventuele aanleg en passie voor techniek te ontdekken.

‘Scholieren zijn eerder geneigd te luisteren als er een jonge student voor de klas staat’

ENTHOUSIASTE SCHOLIEREN

Volgens Ambassadeur van de Techniek Melvin Flamand (19) is het belangrijk dat voorlichting over techniek wordt gegeven door jonge studenten die vanuit eigen ervaring vertellen. “Dan zijn scholieren eerder geneigd om te luisteren dan wanneer er een volwassene voor de klas staat.” Scholieren zijn erg enthousiast als Melvin voor de klas vertelt over zijn opleiding. “Ze komen naderhand vaak naar me toe met vragen”, zegt hij. “Ze willen van alles weten over mijn opleiding en meer filmpjes zien van robots.”

PASSIE ONTDEKKEN

Melvin volgt de opleiding Mechatronica aan het ROC van Twente. De studie combineert drie technische disciplines: elektrotechniek, werktuigbouwkunde en besturingstechniek. “Ik ben ontzettend blij met mijn keuze voor deze studie”, zegt Melvin. “Tijdens de opleiding heb ik mijn passie voor robots ontdekt. Het is een compleet nieuw vakgebied en dat maakt het extra spannend!”

‘Techniek is juist ontzettend breed en je kunt er van alles mee.’

Melvin Flamand

Foto's: Daan Oskam

MISVERSTAND

De passie voor het geven van voorlichting aan middelbare scholieren kan ook voortkomen uit eigen ervaring. “Ik geef voorlichting over techniek aan scholieren, omdat ik die zelf op de middelbare school heb gemist”, zegt ambassadeur Roos Anne Herder (23) vastberaden. “Ik dacht dat een technische studie meteen heel technisch is en dat het te moeilijk zou zijn voor mij. Veel klasgenoten waren immers beter in natuurkunde dan ik. Nu weet ik dat mijn beeld van techniek beperkt was. Techniek is juist ontzettend breed en je kunt er van alles mee.”

TOEGEPASTE TECHNIEK

Roos kwam na een lang oriëntatietraject terecht op de hbo-opleiding Fashion en Textile Technologies aan het Saxion in Enschede. En gelukkig zat ze daar

‘Leerlingen uiten verbazing en zien de vele mogelijkheden van techniek.’

helemaal op haar plek. “Ik wilde iets creatiefs maar niet naar de kunstacademie, en iets technisch maar geen bouwkunde”, zegt ze. “Deze opleiding is een mix van beide. Je leert mooie, nieuwe dingen te maken door innovatieve materialen te gebruiken en te ontwikkelen, zoals kleding van groente- en fruitafval of outfits voor medewerkers van McDonalds waar de lucht van frituurvet niet in blijft hangen.”

INTERACTIEVE LES

Tijdens de voorlichtingen dagen Fabrice, Roos en Melvin de leerlingen in de klas uit om ideeën te bedenken voor problemen uit hun eigen dagelijkse leven. Is het scherm van jouw smartphone ook zo snel kapot? Kun je daar misschien een oplossing voor bedenken? En hoe zou je kunnen voorkomen dat een fietsendief jouw fiets steelt? De voorlichtingen hebben op deze manier veel impact. “Leerlingen uiten verbazing en zien de vele mogelijkheden van techniek”, zegt Fabrice tot slot. “Ik heb ook wel eens heel lieve briefjes van vooral meiden achteraf gekregen met ‘Dank je wel juf, nu weet ik wat ik later wil worden.’ Dat zijn de momenten waarop je weet dat je als ambassadeur bijdraagt en dat ik blij ben dat ik dat mag zijn.”

Roos Anne Herder

AMBASSADEURS VAN DE TECHNIEK IN DE KLAS?

Vorig schooljaar verzorgden de Ambassadeurs van de Techniek ruim 400 voorlichtingen en stonden ze op 35 beurzen en events. Ook een voorlichting op jouw school? Vraag deze aan op www.techniektalent.nu/ambassadeurs. Een voorlichting van een Ambassadeur van de Techniek in de klas is kosteloos.

Ons doel: jongeren enthousiasmeren voor de techniek en daarmee technisch talent winnen voor de technische sectoren.

www.techniektalent.nu

VERBREED JE BLIK OP MEDIA BIJ

BEELD EN GELUID

beeldengeluid.nl/onderwijs

WORKSHOPS DOCENTENTRAININGEN
MASTERCLASSES ONLINE COLLECTIE

Welke onderwijsfilm wordt de opvolger van Down to Earth?

In oktober 2017 won de film over de wijsheid van Earthkeepers de publieksprijs én de juryprijs. Het was een fotofinish met De kinderen van Juf Kiet. Dit jaar zijn er zes nominaties. Wat wordt de Nationale Onderwijsfilm van 2018?

DOOR HANS NEVEN

De Nationale Onderwijsfilm wordt voor het zevende opeenvolgende jaar verkozen. Zes films zijn genomineerd door Eye Filmmuseum, het Nationaal Onderwijs Museum (Dordrecht) en de onderwijsvakbladen Van Twaalf Tot Achttien, Didactief en De Nieuwe Leraar. Alle zes zetten aan tot diepgaande gesprekken en actie. Een kort profiel.

Tussen meten en weten: onderwijs
In het onderwijs wordt al jaren geworsteld met de vraag hoe te

vernieuwen en de leerlingen individueler te benaderen. Een terugkerend struikelblok: toetsen die de ontwikkeling van een kind in cijfers proberen te vangen. Wat zeggen de resultaten werkelijk over de ontwikkeling van onze kinderen? Jan Bor is filosoof en zen-beoefenaar. Hij gaat op onderzoek uit. Zijn zoon Olivier heeft een sterke negatieve reactie op toetsen. Vanuit zijn persoonlijke frustratie daarover zoekt Jan naar de oorsprong van het toetsen, de gevolgen en andere mogelijkheden. Wat werkt?

Iedereen is leraar

Goed onderwijs is cruciaal voor alle kinderen. En voor goed onderwijs zijn goede leraren een absolute noodzaak. Iedereen is leraar is een ode aan deze belangrijke publieke professional. Leraren manoeuvreren in een complexe wereld. Zij onderwijzen de toekomst van ons land, maar doen dat onder lastige omstandigheden: hoge werkdruk, een aankomend tekort aan bevoegd personeel, een maatschappij die snel aan het veranderen is. In de film gaat Maarten Stuifbergen, zelf lerarenopleider en schoolleider, op zoek naar de kracht van de leraar. Welke impact heeft de leraar?

Spiegeldromen

In de film Spiegeldromen gaan leerlingen van de praktijkschool de confrontatie aan met zichzelf, door in gesprek te gaan met hun eigen spiegelbeeld. Een emotionele tombola van pubers, die ondanks hun - soms pijnlijke - achtergrond overleefd proberen te blijven. Met behulp van docenten, die dezelfde confrontatie aangaan, zoekt regisseur Marjoleine Boonstra naar de balans tussen carrièrekansen en de emotionele bagage van de leerlingen. Nu nog gedragen door het onderwijs, maar wat daarna? Ondanks alle tegenslagen getuigen deze jongeren van een ontroerende veerkracht.

De witte vlucht

De witte vlucht gaat over basisschool Het Octaaf in Nijmegen. Deze school wil onderwijs bieden aan alle kinderen in de buurt, die wel 25 verschillende nationaliteiten telt. Hoogopgeleide, witte ouders die in de Nijmeegse wijk wonen laten de school echter links liggen. Iedere ochtend fietst een stoet ouders een drukke weg over, om hun kinderen naar een witte school buiten de wijk te brengen. Roger, de net aangestelde directeur van Het Octaaf, is vastbesloten om daar met zijn team verandering in te brengen. Wat is daarvoor nodig?

Sex Ding

Vita is een mooie meid van zestien en voor niemand bang. Ze heeft een hartsvriendin Shaira en verking met Django. Als Shaira in een ruzie een sexy foto van Vita op instagram zet, provoceert Vita dat ze niets te verbergen heeft. Maar de gevolgen zijn groter dan de zelfbewuste stoere Vita aankan. Van buiten houdt ze zich groot, maar van binnen slaan de fysieke vernederingen en de eenzaamheid toe. Zal het Vita lukken om overleefd te blijven als ze door iedereen wordt buitengesloten en veracht? Regisseur Simone van Dus-

Stem je mee?

De publieksprijs wordt georganiseerd in samenwerking met stichting NIVOZ, dat ook in de voorgaande jaren de stemmen en argumentaties verzamelde. Je kunt jouw stem uitbrengen tot en met zondag 30 september via de webpagina's van NIVOZ platform hetkind: www.nivoz.nl en zoek op NOF 2018.

De winnaar is...

Kom je ook naar de bekendmaking van de Nationale Onderwijsfilm 2018? Meld aan via www.nof2018.nl. Hier vind je ook het programma. De toegang is gratis. Datum en tijd: 3 oktober, 14.00-18.00 uur Locatie: Calvijn, Vreewijk Lyceum en Zuider Gymnasium, Grift 30, 3075 SB Rotterdam

seldorp vond inspiratie voor deze film in een verhaal van haar veertienjarige dochter over een klasgenoot.

Goed terechtgekomen in de Schilderswijk

Eric van 't Zelfde begon als docent toen hij 22 jaar was. De leerlingen in zijn mentorklas in de Haagse Schilderswijk waren toen 13. Hij begeleidde hen totdat ze met een diploma het Johan de Witt College verlieten. In de documentaire Goed terecht gekomen in de Schilderswijk worden Erics oud-leerlingen opgezocht. We zien hoe zij nu als dertigers naar de wereld kijken en hoe het hen vergaat: welke dromen zijn uitgekomen en welke niet? Wat kunnen we van hun ervaringen leren voor het onderwijs van vandaag?

De verkiezing van de Nationale Onderwijsfilm 2018 is een initiatief van de Stichting Nationale Onderwijsweek en wordt dit jaar mede mogelijk gemaakt door bijdragen van Dyade, CED Rotterdam - educatieve diensten, de Detacheerders en CVO Rotterdam e.o. Meer informatie over de verkiezing van de Nationale Onderwijsfilm vind je op www.nationaleonderwijs.nl/onderwijsfilm.

Op filmeducatie.nl vind je alle in de tekst genoemde partijen en hun aanbod voor scholen.

Elke klassituatie is anders en geen school hetzelfde. Wil je wel aan de slag, maar weet je niet waar te beginnen? Stuur je vraag via filmeducatie.nl/contact voor een advies op maat.

Film met de klas

Filmeducatie zit sterk in de lift. Het staat prominent op de politieke agenda en duikt in al zijn verscheidenheid steeds vaker op in het klaslokaal. Of het nu gaat om film 'lezen' of film maken, of als verdieping bij een thema: de mogelijkheden die film aan het onderwijs biedt, zijn haast niet te filmen, zo groot.

DOOR ANTON DAMEN

Kinderen en jongeren kijken hun ogen uit, met YouTube, Netflix en smartphones als vensters op de wereld. Dat maakt het belang van filmeducatie alleen maar meer urgent. Maar hoewel de mediaconsumptie van jongeren een stijgende lijn vertoont moet beeldtaal nog een structurele plek in het curriculum zien te veroveren, zodat docenten meer ruimte en mogelijkheden krijgen om leerlingen voor te bereiden op het (begrijpend) kijken naar film of om zichzelf (creatief) te uiten via bewegend beeld. Daar wordt hard aan gewerkt, de politieke wil is er en er worden flinke slagen gemaakt. Wil je niet wachten en nú aan de slag? Laat je inspireren door de volgende initiatieven:

En.... actie!

Van zelf filmen leer je hoe complex films in elkaar steken, en dat het eindresultaat altijd de optelsom is van de inspanning van veel mensen met verschillende rollen. Filmen kan iedereen, maar een goede film maken, dat is een ander verhaal. Steeds vaker kiezen scholen in plaats van de theatrale musical een eindfilm als afscheid van de lagere school. Hollywood in de Klas kan daarbij helpen, door middel van een kant-en-klaarpakket dat de grootste hobbels in de realisatie wegneemt. Mediawijs aan de slag met fake nieuws? In Wat is waar? Nieuws! van Stichting De Frisse Blik leren leerlingen kritisch kijken naar de manier waarop filmmakers de werkelijkheid verbeelden door o.a. zelf gemanipuleerde reportages te maken.

Doe mee met een filmfestival

Duik in het diepe, bezoek masterclasses en (school)voorstellingen en ontdek het nieuwste op het gebied van Nederlandse film, korte film, wereldcinema, documentaire, mensenrechtenfilms, kinderland en de fantastische film op het NFF, Go Short, IFFR, IDFA, Movies that Matter, Cinekid, Taartrovers Film Festival en Imagine Film Festival.

Zit er filmtalent in de klas of heb je met de school een mooie productie gerealiseerd? Stuur de film dan in voor het Nationaal Film Festival voor Scholieren en wie weet staan jouw leerlingen op het podium tijdens de feestelijke prijsuitreiking in september 2019 in Lelystad. Wil je werken aan je eigen filmskills? Net als de boven-

genoemde filmfestivals organiseert NFFS speciale docentendagen.

Ervaar het virtueel

Bekijk 't is al vijftien jaar een innovatieve cultuuraanbieder voor het VMBO. En bij een innovatieve organisatie hoort vandaag de dag natuurlijk ook een virtual reality. In hun project De Herkansing leren scholieren onder leiding van een regisseur wat er allemaal komt kijken bij het filmen in 360°, en leveren ze zelf een creatieve bijdrage aan een spannend VR-verhaal. In het medialab van Digital Playground werken leerlingen ook aan de 21e eeuwse vaardigheden. Via onder andere VR, 3D en games leren ze samenwerken, programmeren, communiceren en ontwerpen.

Naar het museum

Veel leerlingen associëren film met entertainment. Dat film ook kunst kan zijn die in een museum thuishoort, wordt duidelijk met een bezoek aan het enige filmmuseum dat Nederland rijk is: Eye in Amsterdam. In Eye wordt film in al zijn facetten belicht: de technische uitvindingen in de filmgeschiedenis, maar ook het artistieke karakter. Naast de vaste en tijdelijke exposities zijn er ook tal van educatieve activiteiten. Workshops grimeren of stop-motion bijvoorbeeld, of een interactief zaalprogramma. Geen gelegenheid om met de klas naar Amsterdam te komen? Dan haal je het museum gewoon in de klas, bijvoorbeeld met een gastles van de Eye-museumdocent.

Wat zit je nou te kijken?!

In samenwerking met bioscopen en filmtheater is de korte voorfilm Wat zit je nou te kijken?! ontwikkeld. Daarin laat acteur Ko Zandvliet (bekend van o.a. Razend en Jongens) op luchtige wijze zien uit welke elementen een film is opgebouwd. Dat doet hij aan de hand van fragmenten uit populaire films zoals The Hunger Games, La La Land, en Nederlandse producties als New Kids en Wolf. Het resultaat is een minicollege dat laagdrempelig en toch diepgaand is en laat zien wat de impact is van verhaalopbouw, montage, camera, geluid, acteren en art-direction. En dat allemaal in een paar minuten. Grote kans dat je deze voorfilm zult zien tijdens een schoolvoorstelling bij een filmvertoner in de buurt of bij een filmfestival bezoek. Op aanvraag is de film ook op school in te zetten.

INTERVIEW

OnderwijsTopTalentPrijs 2018 komt eraan!

Op 11 oktober krijgen twee talentvolle onderwijskanjers de OnderwijsTopTalentPrijs (OTTP) uitgereikt. De lerarenopleidingen in Nederland barsten van de talentvolle docenten-in-de-dop. De OTTP geeft opleidingen de mogelijkheid om hun uitblinkende (ex-)studenten in de schijnwerpers te zetten. De twee winnaars van vorig jaar aan het woord: Zuzana Molcanova (VO) en Ruth van Ringelesteijn (PO).

FOTO: MARK VERLIJSDONK

DOOR FLOORTJE DEKKERS

FOTO: MARK VERLIJSDONK

Zuzana Molcanova, docent Engels aan het Stedelijk College in Eindhoven, deed voor haar afstudeerproject aan de Masteropleiding Engels van de Fontys Lerarenopleiding in Tilburg onderzoek naar de effecten van het gebruik van multiculturele literatuur in Havo 4. Zelf komt ze oorspronkelijk uit Slowakije en weet ze alles van het belang van interculturele competenties. Voor haar onderzoek las 'haar' Havo 4 klas in twee maanden het boek 'De Vliegeraar' van schrijver Hosseini, in het Engels. Aan het begin en eind van deze periode nam ze vragenlijsten af in de klas, gebaseerd op het gedachtegoed van onderwijskundige Darla Deardorff. Zuzana hield een onderzoeksdagboek bij met daarin reacties van haar leerlingen. In haar onderzoek beschrijft ze dat leerlingen sociolinguïstisch bewust zijn tonen, doordat ze bijvoorbeeld Perzische termen uit het boek overnemen. Verder omschrijft ze het lezen van multiculturele literatuur in de klas als een interculturele ontdekkingsreis. Ze concludeert dat het lezen van multiculturele litera-

tuur interculturele competenties en vaardigheden bij leerlingen bevordert. Ze zag een enorme groei van nieuwsgierigheid en openheid als het ging om intercultureel leren. Ook stimuleert het bezig zijn met een andere cultuur de leerlingen in het nadenken over hun eigen cultuur.

Erkenning

Zuzana: "Het winnen van de prijs betekende voor mij erkenning voor mijn onderzoek en een enorme stimulans – en tevens een verantwoordelijkheid - om door te gaan op de ingeslagen weg. Als ik mijn leerlingen enthousiast zie samenwerken en discussiëren over multiculturele literatuur en bijbehorende vraagstukken, dan geeft me dat voldoening en energie. Het docentenvak is creatief en nooit hetzelfde. De manier waarop mijn leerlingen naar zaken kijken, werkt voor mij ook weer inspirerend. Het belangrijkste voor mij is dat ik door het gebruik van multiculturele literatuur in de klas mijn leerlingen een breder perspectief op de wereld bied en zo onbegrip help voorkomen. Mijn methodiek staat ook voor dit lesjaar weer op het programma, want interculturele vaardigheden zijn een stevige pijler in het onder-

wijsplan van mijn school, maar ook van Platform Onderwijs 2032."

De andere winnares van de OTTP vorig jaar was Ruth van Ringelesteijn (Katholieke Pabo, Zwolle) voor haar veelgeprezen onderzoek naar 'zelfregulerend leren' op de basisschool. Meer specifiek keek ze naar de ontwikkeling van zelfregulerende vaardigheden bij rekenen in groep 5 door reflectie.

"Tijdens mijn eindstage bleek dat niet alle leerlingen hun rekenwerk kritisch nakijken en dat ze over fouten heen lazen. Hierdoor miste er reflectie op hun fouten. Ook duidde dit erop dat leerlingen het belang van het correct maken van de opgaven voor het leerproces niet inzagen." De gewenste verbetering hiervoor zag Ruth in een meer kritische werkhouding van leerlingen en in een toenemende bewustwording van hun eigen leerproces. Ze bedacht een ontwerp bestaand uit klassikaal te stellen reflectievragen - gericht op de zelfregulerende vaardigheden - en het geven van feedback. Die feedback (of feed forward) richt zich op het procesniveau en het niveau van zelfregulatie. Voor de leerlingen zijn er pictogrammen en hulpvragen beschikbaar.

Reflecteren

Ruth: "Zelfregulering is een van 21e eeuwse vaardigheden. De kunst van het reflecteren is daarbij erg belangrijk. Hoe complex het ook lijkt; je kunt op de basisschool al prima aan deze vaardigheid werken, zo lang je de les maar afstemt op de mate van ontwikkeling bij de leerlingen. Mijn ontwerp is nog niet verder gevorderd. Ik gebruik het ook niet actief, omdat ik invalideerkracht ben en steeds maar kort in dezelfde klas werk. Wel stel ik bijvoorbeeld bewuster vragen die reflectie op de zelfregulerende vaardigheden uitlokken, bij alle vakgebieden."

De prijs betekende voor Ruth een bevestiging van de keus voor haar studie Onderwijskunde. Verder zijn veel collega's en schooldirecteuren zeer geïnteresseerd in haar onderzoek en bevindingen. De verwachtingen van haar omgeving zijn niet echt veranderd, merkt ze. Ze ziet het als een mooie kroon op haar onderzoek. Wie dit jaar die eer ten beurt valt? Tijdens de Nationale Onderwijsweek weten we meer!

Nu alvast meer lezen? Kijk op www.onderwijstoptalentprijs.nl.

Zuzana Molcanova, winnares VO, wethouder Renske Helmer-Englebert en Koen Ottenhof, een van de winnaars van 2016

De OTTP is een initiatief van het Instituut voor Nationale Onderwijs Promotie in samenwerking met Cito, SLO, Nationale Onderwijsweek en Didactief. Op 11 oktober vindt de prijsuitreiking plaats in Leiden. Wil je er als geïnteresseerde bij zijn? Stuur dan een bericht naar info@inop.nl.

Wethouder Renske Helmer-Englebert, Koen Ottenhof en Ruth van Ringelesteijn, winnares PO.

FOTO: MARK VERLIJSDONK

Een goed inkomen bij arbeidsongeschiktheid?

Zó geregeld!

Met bevlogenheid draagt u bij aan de ontwikkeling van een ander. Want kiezen voor het onderwijs doet u vanuit een passie. Elke dag weer. En dat vergt nogal wat. Belangrijk dat u goed voor uzelf zorgt. Want als u uit de running raakt, heeft dat veel impact. Ook op uw inkomen. Dat kan afzakken tot bijstandsniveau! Voorkom geldzorgen met dé arbeidsongeschiktheidsverzekering speciaal voor iedereen die werkt in het onderwijs.

Uw voordelen

- ✓ Altijd verzekerd van minstens 70% inkomen tot uw AOW-leeftijd
- ✓ Minimaal 20% premiekorting via uw werkgever
- ✓ Sluit perfect aan op de WIA, uw cao en pensioenregeling
- ✓ U blijft bij arbeidsongeschiktheid pensioen opbouwen
- ✓ Geen medische vragen als u zich aanmeldt binnen 6 maanden na indiensttreding

Wacht niet te lang, u hebt het zó geregeld!

Bereken uw premie op: www.loyalis.nl/aov-onderwijs

jij, je pensioen en **Loyalis**

ADVERTORIAL

Wiskunde was nog nooit zó leuk!

Wiskunde is niet altijd het favoriete vak van een leerling, toch is het een van de belangrijkste vakken op het voortgezet onderwijs. Maak het daarom leuk en eenvoudig te begrijpen met de digitale wiskundemethode van bettermarks.

Bettermarks blijkt bij veel leerlingen een schot in de roos geweest te zijn. Door het beloningssysteem van munten en sterren, het creëren van je eigen leerroute en de keuze tussen verschillende soorten opgaven is het oefenen met wiskundeopgaven veel leuker en efficiënter geworden. “Ik zie meteen wat ik goed en fout heb gedaan. Dit helpt me om te weten wanneer ik extra hulp moet vragen aan mijn docent”, aldus een leerling die met bettermarks werkt.

De algoritmes van bettermarks analyseren gegeven antwoorden en zetten geconstateerde hiaten automatisch om in persoonlijke ontwikkelpunten, waardoor gepersonaliseerd leren écht mogelijk is. Daarnaast helpt het inzicht in deze ontwikkelpunten de docent bij de lesvoorbereiding en toewijzen van huiswerk en toetsen. “De rapportages in het dashboard zijn erg handig, zo zie ik direct welke opgaven ik uit het huiswerk klassikaal kan bespreken” zegt een van de bettermarks docenten.

Bettermarks kenmerkt zich door het handige dashboard met een gedetailleerd overzicht per leerling. De docent wijst klas-sikaal, per leerling of per groep de opgaven aan, waarbij de docent de getallen kan veranderen per leerling. Zo kunnen leerlin-gen oneindig en zelfstandig oefenen per hoofdstuk. De docent heeft toegang tot de volledige bettermarks bibliotheek, waar-mee eenvoudig een ander niveau of leerlijn

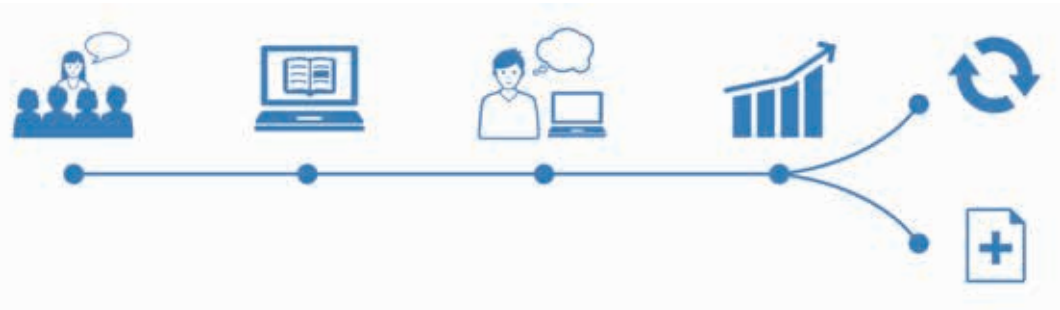
aan de leerling kan worden toegewezen. Leerlingen kunnen hiermee desgewenst (tijdelijk) boven of onder hun huidige niveau werken.

Het starten met een nieuwe methode is altijd wennen, zeker met een digitale voor-uitstrevende methode als bettermarks. Daarom begeleiden wij docenten graag om het optimale uit bettermarks te halen. Onze supportafdeling en bettermarks advi-seurs staan elke werkdag voor u klaar.

De bettermarks wiskundemethode is beschikbaar voor de gehele onderbouw en vmbo bovenbouw. Naast wiskunde biedt bettermarks ook een digitale rekenmetho-de aan. De rekenmethode wordt aangebo-den in niveau 2F en 3F en is als pakket te combineren met bettermarks wiskunde. Haal ook de volledige potentie uit elke leer-ling en vraag vrijblijvend een pilot aan. Met een pilot heeft u drie maanden onbeperkt toegang met één of meerdere klassen, krijgt u een starttraining op locatie, per-sonlijke ondersteuning en een evaluatie na afloop. Ervaar het nu zelf. Bettermarks zorgt voor better marks!

Contact:
T. 036 30 30 363
E. Info@bettermarks.nl
www.bettermarks.nl

ADVERTORIAL

Laptops in de klas, en nu?

In een tijd waar technologie niet meer uit ons dagelijks bestaan weg te denken is, kiezen steeds meer scholen voor het ‘Laptop-per-leerling’ concept. Dit betekent dat docenten niet alleen 30 leerlingen, maar ook 30 laptops voor hun neus krijgen waarmee zij aan de slag moeten. Wat voor impact heeft dit op een docent en welke vaardigheden zijn nodig om deze veranderingen met vertrouwen tegemoet te kunnen gaan?

Professionalisering
Academy4Learning (www.aca-demy4learning.nl) is een trai-ningsinstituut dat zich richt op de professionalisering van docenten en ondersteunend personeel en is onderdeel van The Learn-ing Network. Wij geloven dat herhaling de basis van het leren is en maatwerk cruciaal. Alleen zo kun je bijdragen aan passend onderwijs voor de leerlingen van vandaag en morgen. Het is onze missie om docenten in hun professionele ontwikkeling te begeleiden door te streven naar ontwikkeling die blijft.

Opleidingsmogelijkheden
Wij faciliteren professionalisering voor alle docenten binnen het po, vo en mbo op het gebied van digitale geletterdheid, didactiek en pedagogiek. Dit doen wij via het geven van verschillende opleidingsmogelijkheden via losse onderdelen zoals trai-ningen, e-learning, webinars, inspiratiesessies en persoonlijke begeleiding. Voorts verzorgen wij de implementatie van duurzame professionalisering via modulair opgebouwde ontwikkeltrajecten binnen scholen. Iedere module omvat één thema en bestaat uit verschillende trainingsonderde-len om zo een optimaal leerren-dement te realiseren.

Digitale geletterdheid
Leraren streven naar een veilig en pedagogisch verantwoord leerkli-maat. Dit geldt ook voor het wer-ken in een digitale wereld. Alleen docenten met (basis)vaardighe-den op het gebied van digitale geletterdheid kunnen leerlingen hiermee echt verder helpen. Dit is

erg belangrijk omdat onderzoek aantoont dat leerlingen digitale vaardigheden voor hun werk nodig hebben.

Didactiek
Didactische vaardigheden stellen de docent in staat effectief on-derwijs te geven, passend bij de belevingswereld van de leerling. In een wereld waarin 21ste-eeuw-se vaardigheden worden ver-ondersteld, vraagt dit van een docent om eigen competenties continu aan te scherpen om de leerling op de juiste wijze te bege-leiden.

Pedagogiek
Door de komst van technologie en de veranderende samenleving waarin huidige banen verdwij-nen en nieuwe banen ontstaan, moeten leerlingen zich steeds flexibeler kunnen opstellen. Goe-de begeleiding is hierbij cruciaal. Leerlingen hebben het nodig om te weten wat hen motiveert, waar hun talenten liggen en hoe zij zich hierin kunnen ontwikkelen tot autonome en onafhankelijke burgers. De rol van de docent is én blijft hierbij van onschatbare waarde. Precies daarom moet een docent zich hierin blijven professionaliseren.

Leven lang leren!
Blijf ook scherp en zet in op een leven lang leren. Benieuwd wat we voor u en uw school kunnen betekenen? Neem vrijblijvend con-tact met ons op via 038 – 339 58 15 en info@academy4learning.nl. Academy4Learning zorgt ervoor dat de trainingen gevalideerd zijn en blijven volgens de richtlijnen van het lerarenregister.

Colofon
Berg en Dalseweg 114, 6522 BV Nijmegen,
marion@nationaleonderwijsweek.nl,
www.nationaleonderwijsweek.nl

Aan dit nummer werkten mee:
Floortje Dekkers, Carla Desain, Miriam
Jans, Conrad Berghoef, Thiëmo
Heilbron, Myrthe Nauta, Geert Bors,

Tessa Otten, Dick van der Wateren,
Chantal van Ophuizen, Machtelij
Weijers, Rikie van Blijswijk, Roelant
Wijngaards, Patricia Rehe, Luc Stevens,
Miranda Loonstra, Anton Damen,
Manon Sandee, Annonay Andersson,
Ron van der Poel, Annemoon van den
Broek, Wilko Visscher en Marion van
Weeren

Vormgeving: FIZZ|Digital Agency – fizz.nl

Druk: Drukkerij Ten Brink Meppel

Fotografie: Shutterstock, tenzij anders vermeld.

Advertentie-acquisitie: Recent, Prins Hendrik-kade 77B, 1012 AE Amsterdam. Telefoon:
020-3308998, e-mail: ray@recent.nl.

De Nationale Onderwijskrant is een uitgave van Stichting Nationale Onderwijsweek. Overname uit deze uitgave op welke wijze dan ook is uitsluitend toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de uitgever.

Kom naar de NOT 2019!

Jaarbeurs, Utrecht
22 t/m 26 januari 2019

Hét evenement in de onderwijswereld komt er weer aan: de Nationale Onderwijs Tentoonstelling! Ben jij professional in het po, vo, mbo of in de kinderopvang? Dan is op deze grootste onderwijsvakbeurs van Nederland dit jaar weer van alles te beleven:

- ✓ doe inspiratie op voor de dagelijkse lespraktijk;
- ✓ neem deel aan inhoudelijke sessies;
- ✓ ontdek de nieuwste leermiddelen en materialen;
- ✓ én... bezoek de stand van CNV Onderwijs, want wij hebben tijdens de NOT 2019 voor elke bezoeker een leuke verrassing!

www.not2019.nl

